Tłumaczenie z jidysz: Joanna Czaban

„Głos Łomżyński”

https://www.nli.org.il/en/newspapers/lomzerst/1927/03/11/01/?&e=-------en-20--1--img-txIN%7ctxTI----------1

Lomzer shṭime - לאמזער שטימע, 11 March 1927

strona nr. 1

Lomzher Shtime Zibeter yohrgang Nr 2-3 Dopel-numer Enthalt 14 zayten. Prayz 60 gr. **Lomzher Shtime** A gezelshaflikh-politish-literarishe tsayt-shrift. Anonsen prayz: a mikol makom shure oyf der 1-ter zayt 15 gr. in tekst zayt 20 gr. nokhn tekst zayt 12 gr. Adres fun der redaktsye un administratsye: Łomża “Hatechija” Rządowa 20 Far geld-zendingen: A.Domowicz, Senatorska 7. Abonaments-prayz: yehrlikh 4.80 zlotes ½ yor 2.40 zlotes ¼ yor 1.20 zlotes eynts. numer 0.40 zlotes Fraytog 7 Adar II 1927 Aynhalt: Erim Zshabotinskes/Jabotinskes bezukh in Poylen - Jakob Sapirshteyn; Der groyser politisher protses in Lomza; Tsu	Głos Łomżyński- Łomzer Sztyme Siódmy rok wydania Nr 2-3 Podwójny numer Skład 14 stronic. Cena 60 gr. **Głos Łomżyński** Czasopismo społeczno-polityczno-literackie. Cennik anonsów: w odpowiedniej dowolnej części gazety na pierwszej stronie 15 gr. na stronie tekstowej 20 gr. po stronie tekstowej 12 gr. Adres redakcji i administracji: Łomża “Hatechija” Rządowa 20 Do przesyłek pieniężnych: A.Domowicz, Senatorska 7. Cena abonamentu: rocznie 4.80 zł. ½ roku 2.40 zł. ¼ roku 1.20 zł. pojedynczy numer 0.40 gr. Piątek 11 marca 1927 r. Zawartość: Wizyta w Polsce Erima Żabotinskiego – Jakob Sapirsztejn; Wielki proces polityczny w Łomży; Do wiadomości A.; Z życia miejscowego. Kronika i anonse.

farantvortlekhkayt A.; Fin higen leben; Khronik un anonsen.

Eyne fabrik fun kolonyal-shpayze-vaaren zukht eynen fertreter velkher izt gut ayngefirt in den kolonyal- handlungen un shpayze-vaaren- gesheften.
Gefl. offerten in Biuro ogłoszeń Fuchs, Łódź Piotrkowska 50 dla "MGN".

Bank Kreditovi in Lomzsha
erledigt alerley bank operatsyes vi: veksel un frakhten-inkaso, onvayzungen oyf gants Poylen un oykh oyf oysland. Nehmt on vkladen un oyf loyfender rekhenung oyf ginstige bedingungen.

Bank Spółdzielczy w Łomży
Stary Rynek 19
Kooperative Bank in Lomzshe
Nehmt on tsu erledinen alerley inkaso-operatsyes vi oykh geld-onvayzungen oyf gants Poylen. Bilig un pinktlikh.
Nehmt oykh on vkladen un obshporungen fun 5 zl. on oyf zehr ginstige bedingungen.

(*
Erim Zshabotinskes/Jabotinskes bezukh in Poylen.
Er hot shoyn aza hatslokhe unzer lieber un khoshever gast, der begabter, gayst-raykher un temperament-fuler
Zshabotinski tsu zayn fershtoysen un dervaytert fun zayne nohntste un libste.
Tsu hoykh iz zayn flih, tsu vayt greykht zayn blik, stu dreyst zenen zayne gedanken, az der durkhshnitlikher mentsh, vos deynkt mit di kategories fun"haynt", zol zey kenen tofes zayn un bagreyfen.
Azoy iz gevezen, ven er iz gekumen mit der idee fun "Yudishen legion": dem ferbitertsten un heftigste vidershtand hot er ongetrofen grade tsvishen zayne nohntste khaverim, mit velkhe es hot ihm gebunden eyn groyse idee.
Haynt-ersht veysen mir obtsushatsen di ungehoyere politishe un moralishe bedaytung fun Yudishen legion. Mit tsehn yohr tsurik ober, ven er hot dos dreyste vort aroysgezogt,

Pewna fabryka kolonialnych produktów spożywczych poszukuje menedżera, który jest dobrze zorientowany w prowadzeniu działalności kolonialnej i interesach związanych z towarami spożywczymi
Odwoływać się do ofert w Biurze ogłoszeń Fuchs, Łódź Piotrkowska 50 dla "MGN".

Bank Kredytowy w Łomży
wykonuje różnego rodzaju operacje bankowe takie jak: wekselowe i frachtowe inkaso, instruktaże na całą Polskę jak też za granicę. Podejmujcie wkłady i na rachunek bieżący na sprzyjających warunkach.

Bank Spółdzielczy w Łomży
Stary Rynek 19
Kooperatywny Bank w Łomży
podejmuje się wykonania różnego rodzaju operacji inkaso jak również instruktaży finansowych na całą Polskę. Tanio i dokładnie.
Podejmujcie także wkłady i oszczędności od 5 zł na bardzo sprzyjających warunkach.

(*
Wizyta w Polsce Erima Żabotinskiego.
Ma już on takie szczęście nasz kochany i szanowany gość, utalentowany, bogaty duchem i pełen temperamentu Żabotiński być odepchnięty i oddalony od swych najbliższych i ukochanych. Zbyt wysoki jest lot jego, zbyt dalekosiężny pogląd jego, zbyt śmiałe są jego myśli, by zwyczajny człowiek, który rozważa w kategorii "tu i teraz" mógł je pochwycić i pojąć.
Tak też było, gdy przybył z ideą "Legionu Żydowskiego": najbardziej zawzięty i mocny sprzeciw napotkał on właśnie wśród swoich najbliższych towarzyszy, z którymi wiązała go jedna wielka idea.
Dopiero dziś możemy docenić bezprecedensowe polityczne i moralne znaczenie Legionu Żydowskiego. Dziesięć lat temu jednak, gdy to śmiałe słowo wypowiedział, wydawało nam się to bardzo odległe, dzikie i fantastyczne w zasadzie tak niebezpieczne i szkodliwe.

hot es unz oysgezehn azoy vayt, vild un fantastish in der iker azoy gefehrlikh un shedlikh. Eyn zayt nor fun medal zenen di damolsdige ofitsyele manhigim fun Tsiyonizm umshtand gevezen tsu zehn un davke di shatendige un der dreyster ibergegebenster riter fun Tsiyonizm vert dan als Bund erklert un in kheyrem gelegt. Itst khazert zikh iber di geshikhte fun dos-nay. Der eybik broyzender temperamentfuler un konsek- — *) Fun der redaktsye. Der doziger artikel enthalt di perzenlikhe meynungen fun oytor.	Jedną tylko stroną medalu są ówcześni oficjele- przywódcy syjonizmu i ówczesne okoliczności mianowicie szkodliwej perspektywy, w której to najbardziej śmiały, najbardziej oddany rycerz Syjonizmu jawi się jako zdeklarowany Bund i upada z anatemą. Teraz historia powtarza się od nowa. Wiecznie kipiący pełen temperamentu i konsek- — *) Od redakcji. Niniejszy artykuł zawiera osobiste rozważania autora.

Lomzsher Shtime	**Głos Łomżyński**
venter Zshabotinski ershaynt fun dos nay oyf der yidisher gas mit a dreysten “lo zo haderekh”! Vi der nisht lang fershtorbener ekhad-haam in zayner tsayt, azoy ruft er yetst tsu revidiren un ibershatsen di alte verten. -Di greste karbones un di heroishste onshtrengungen fun Yudishen folk velen nisht fihren tsum tsiel azoy lang, vi di Englishe regirung vet nisht enderen ihr biz yetztige, in besten-fal tsurikgehaltene betsihung un vet nisht aroyf oyfn veg fun erfilen ferflikhtungen un hitkhayvuten, vos flisen aroys fun mandat, velkher zeht dokh for di aktive hilf in mitvirkung fun England baym shafen fun der Yudisher natsyonaler heym. Dos iz der beshlus, tsu velkhen er kumt nokh	wentny Żabotinski zjawia się ponownie na żydowskiej ulicy ze śmiałym “Nie tędy droga”! Podobnie jak niedawno zmarły Jeden z Ludzi (*to pseudonim Aszera Ginsberga*) w swoim czasie, tak on nawołuje teraz do zrewidowania i ponownej oceny starych wartości. -Największe ofiary i najbardziej heroiczne wysiłki ludu żydowskiego nie powiodą do celu tak długo, póki rząd angielski nie zmieni jego dotychczasowych, w najlepszym wypadku wstrzymanych relacji i nie wejdzie na drogę wypełniania zobowiązań i zaangażowania, które wypływają z mandatu przewidującego wszak aktywną pomoc we współudziale Anglii przy stwarzaniu Żydowskiego domu narodowego.

a tifer un grindlikher analize fun der Erets-Isroldiger virklikhkayt, dos iz di diagnoze, velkhe er hot geshtelt nokh a genoyen un grindlikhen betrakhten fun dem khila " Zayn Mayestet dem Tsiyonizm" . A politishe ofensive-dos iz di naye terapye, velkhe er rekomendirt. Iberzetsendig di dozige kurts-gepaste politishe formule oyf der shprakh fun leben heyst es: ven di Englishe regirung hot zikh ferzindigt, ven di Englishe administratsye vil nisht erfilen di hitkhayvut, velkhe England hot oyf zikh genumen legabe dem Yudishen folk-dan muz men apeliren tsu zayn mayestet dem Englishen folk oyfdeken far ihm dos vund, dertsehlen ihm dem gantsen biteren emes un zol er detsidiren, zol er zayn urteyl aroystrogen. Agev, dos dozige mitel iz shoyn durkh Zshabotinsken oysgepruvt gevoren, un mit erfolg, in der tsayt fun der kompanye far`n Yudishen legion. Un ot do treft er vider oyf a vidershtand mitsad di ofitsyele manhigim fun Tsiyonizm. Tsu dreyst iz far zey der gedank vegen a aktiver hilf un mitvirkung mitsad England, tsu sharf iz far zey di kritik un beshuldigung, velkhe er varft far der Englisher administratsye. Zey zenen gevohnt tsu der shprakh fun der diplomatie, tsu der"versailer kurtuazye" un es es klingen deriber far zey di harbe verse - vi a disonans. Un ven er kumt keyn Poylen zikh tsu theylen mit zayne anshoyungen un oysfihrungen mit`n vikhtigsten Yuden-kibuts in Eyrope,- betheyligt zikh nisht der Ts.K. fun der Tsionistisher organ. In Poylen in dem kaboles ponem un ruft oykh oyf di khaverim dos zelbe tsu ton. A kherem, a formeler khere-es fehlf nor der shofar un di groyse, shvartse likht. Di dozige shtelung fun hekhsten organ fun der Tsiyonistisher organizatsye in Poylen, velkhe iz gevendet gegen dem mentshen, velkher hot gehat di greste ferdinsten far`n Tsionizm, velkher iz gevezen eyner fun di velke hoben geshafen di groyse Tsionistishe bevegung in amoligen Rusland un hoben ertsoygen di yunge Tsionistishe generatsye, gegen dem mentshen, velkher hot zayn	To jest decyzja, do której dochodzi po głębokiej i gruntownej analizie Erec-Izraelskiej rzeczywistości, to jest diagnoza, którą postawił po dokładnym i gruntownym przemyśleniu wszechmogącego "Jego Majestatu Syjonizmu". Polityczna ofensywa- to jest nowa terapia, którą on poleca. Przekładając tę krótką polityczną formułę na mowę potoczną zwie się to: gdy rząd angielski się przewinił, gdy angielska administracja nie chce wypełnić zobowiązań, które Anglia na siebie wzięła w stosunku do ludności żydowskiej- wówczas trzeba apelować do jego majestatu społeczności angielskiej odkryć przed nią tę ranę, opowiedzieć jej tę całą gorzką prawdę i dać zadecydować, niech że owa społeczność wykona swój wyrok. W zasadzie, ten właśnie środek już przez Żabotińskiego został wypróbowany, do tego z sukcesem, w czasie kampanii na rzecz Żydowskiego Legionu. I tu spotyka on znów sprzeciw ze strony oficjalnego kierownictwa Syjonizmu. Zbyt śmiała jest dla nich myśl o aktywnej pomocy i współpracy ze strony Anglii, za ostra jest dla nich krytyka i obwinienia, którymi on obrzuca administrację angielską. Oni są przyzwyczajeni do języka dyplomacji, do "kurtuazji wersalskiej" i dlatego brzmią dla nich te srogie wersy jak dysonans. I kiedy on przybywa do Polski by podzielić się swoimi opiniami i realizacjami z najważniejszą gromadą żydowską w Europie- nie bierze w tym udziału C.K. (*Komitet Centralny*) organu Syjonistycznego. Tu w Polsce, w gościnie wzywa również towarzyszy, by zrobili to samo. Anatema, formalna anatema- brakuje tylko szofaru i wielkich, czarnych świec. Taka postawa najwyższego organu organizacji syjonistycznej w Polsce. Jest ten organ zwrócony przeciwko człowiekowi posiadającemu największe zasługi dla Syjonizmu, niegdyś będącemu jednym z twórców wielkiego syjonistycznego ruchu w dawnej Rosji, jednemu z tych, którzy

gantsen leben, zayne glentsende fehigkayten un talenten geshtelt in dinst fun Tsionizm-darf ober**,** vi mir hoben zikh shoyn gekent in dem ibertsaygen - nisht betrakht veren far`n vilens-oysdruk fun di Tsionistishe masen in Poylen, velkhe kenen dem dozigen nomen shoyn lang, gants lang, un veysen vos er bedayt far`n Tsionizm.

Men meg zikh betsihen tsu Zshabotinskes anshoyungen un oysfihrungen vi men vil, men ken in gevise protim, oder iberhoypt mit ihm nisht maskim zayn- zayn perzon ober, zayne fehigkayten zayne laystungen un ferdinsten, zayn gantse Tsionistishe fergangenhayt un zayne heroisze thaten muzen dokh ober bay yeden fun unz aroysrufen a gefihl fun derekherets un irat hakavod.

Keday tsu ferteydigen di dermohnte shtelung fun Ts.K. iz aroysgerukt gevoren di moyre, az der bezukh fun Zshabotinski in Poylen zol nisht amol mitvirken tsu vayterdige diferentsirungen un shpaltungen fun velkhe di organizatsye layt azoy fiel.

Di moyre iz ober unbegrindet. Ershtens shtelt dokh der revizyonizm eygentlikh nisht far mit zikh keyn fraktsye in gevehnlikhen zin fun vort un iz fiel nehnter tsu dem tif fun a organizirter opozitsye. Tsveytens, volt zikh dokh yeder meglikher shoden oysgekilonsirt un fielfakh ibergeshtigen gevoren durkh`n groysen nutsen in profit, velkhen der bezikh fun aza gaystraykhen, talantfulen folks-tribun iz umshtand tsu breyngen der bevegung, vos gefint zikh in yetstigen moment oyf a fergliverten toydten punkt, fun velkhen nor aza riz vi Zshabotinski iz ihr umshtand arobtsufihren.

Un gevis, gevis iz unbegrindet un ibertriben di moyre, az Zshabotinski, varfendig di gantse shuld far`n itstigen tsushtand oyf England, zol nisht amol kham ve kholile obshvakhen onshtrengungen fun Poylishen Yudentum un virken azoy arum negativ.

Ver, ver, nor Zshabotinski, velkher hot shoyn amol gerufen dos folk tsu karbones fun blut un grade in aza moment, ven di Englishe regirung hot getaynet az England vet ihr groyse historishe shlikhes zelbst erfilen ohn

wychowali młodą syjonistyczną generację, przeciwko człowiekowi, który całe swoje życie, jego nadzwyczajne zdolności i talenty postawił w służbie syjonizmu-Jednak, jak już zdążyliśmy się w tym przekonać – nie należy tego brać pod uwagę jako wyrażenie woli syjonistycznych mas w Polsce, które znają to właśnie imię już długo, bardzo długo, i wiedzą co ono oznacza dla Syjonizmu.

Można się ustosunkowywać do postawy i uczynków Żabotinskiego jak się chce, można w pewnych szczegółach lub w ogóle z nim się nie zgadzać – ale jego osoba, jego sposobności, jego wydajność i zasługi, jego cała syjonistyczna przeszłość i jego heroiczne uczynki muszą jednakże u każdego z nas wywoływać poczucie "szlaku ziemskiego" (*tzn.respektu*) i czci.

Celem obrony wspomnianej pozycji C.K (*Komitetu Centralnego*) została wysunięta obawa, że wizyta Żabotinskiego w Polsce nie powinna nigdy więcej przyczyniać się do dalszych dyferencjacji i rozdziałów, od których organizacja tak bardzo cierpi. Obawa ta jest jednak bezpodstawna. Po pierwsze mimo wszystko rewizjonizm właściwie nie przedstawia sobą żadnej frakcji w zwykłym tego słowa znaczeniu i jest o wiele bliższy do głębi zorganizowanej opozycji. Po drugie, mogłaby wszak każda możliwa szkoda zostać zrównoważona i wielokrotnie przewyższona przez wielką korzyść w proficie, jakim jest wizyta takiego uduchowionego, utalentowanego trybuna ludowego, jest to okazja by wyprowadzić ruch, znajdujący się w chwili obecnej w zastygłym, martwym punkcie. A wyprowadzić ten ruch może tylko taki gigant jak Żabotinski

I na pewno, na pewno obawa, że Żabotinski, zrzucając całą winę za obecną sytuację na Anglię, może nie daj boże osłabić wysiłki polskiego judentyzmu działając w tak negatywny sposób, jest nieuzasadniona i przesadzona.

Kto, kto, jak nie Żabatinski, który kiedyś wezwał naród do ofiarowania krwi i chwały w takim momencie, gdy rząd angielski twierdził, że Anglia wypełni swoją wielką

der hilf fun di 5 toyzend Yudishe yunge layt - vet gevis zikh nish obshtelen tsu mohnen kabrones fun geld, un vet zikher gefinen di mitlen un vegen tsu ibertsaygen, az grade in yetstigen moment, ven mir kumen mit gresere foderungen tsu England, muzen mir alayn in der ershter linye unzer khov erfilen un unzere onshtrengungen biz tsum hekhsten punkt derfihren. Dem eytsem hainyen, Zshabotinskes naye shite, mit velkher er kumt, hoben mir nor farbaygehendig berihrt un bay a gelegenhayt velen mir zikh nokh tsu dem umkeren, mir kenen zikh ober shoyn bay der gelegenhayt nish obhatlen fun oystsudriken unzer gloyben, az oykh dos mol vet Zshabotinsken zayn intuitsye nisht ferfihren, un er der fershtoysener un dervayterter, vet zikh nokh umkeren amol in di ofene orems fun der organizatsye vi a ziger. Yakov S(a)pirshteyn	dziejową misję bez pomocy 5 tysięcy młodzieży żydowskiej – z pewnością nie przestanie domagać się ofiar pieniężnych i na pewno znajdzie środki i sposoby, by przekonać, że szczególnie w chwili obecnej, kiedy przybywamy do Anglii z większymi żądaniami, sami musimy w pierwszej kolejności spłacić nasz dług i dołożyć wszelkich, maksymalnych starań. W zasadzie nową tendencję Żabotinskiego, z którą on przybywa poruszyliśmy tylko mimochodem i przy okazji będziemy jeszcze do tego wracać, ale możemy, już w tym miejscu, nie powstrzymywać się od wyrażenia naszej wiary, że również tym razem intuicja Żabotinskiego nie zwiedzie, i on odepchnięty i wydalony, jeszcze kiedyś powróci w otwarte ramiona organizacji jako zwycięzca. Yakov Sapirsztejn.

strona nr. 3

Lomzer Shtime **Der groyser politisher protses in Lomza.** Dem 1=31, 10 a zeyger frih zot zikh ongehoyben in higen krayz-gerikht der protses fun di 52 beshuldigte in geheren tsu der komunistisher partey, fun zey 50 Yiden un 2 kristen. 20 hot men gebrakht fun tfise un di iberige hoben geentfert fun der fray unter koytsye oder arvut. Di gebrakhte 20 fun tfise zenen: Leyb Tshapkowski (20 yohr alt), Itskhok Tsimerman (19 y.), Yakov Goldshteyn (30 y.), Shlome Goldziuk (20 y.), Alter Yablonka (19 y.), Avigdor Imyak (18 y.), Yakev Pesel (22 y.), Volf Ponyatshek (20 y.), Rivke Ponyatshek (29 y.), Menakhem Shtikel (20 y.), Ester Zusman (28 y.), Bronislav Shostak (29 y.) (der doziger Shostak iz arestirt gevoren ersht dem 1-7 hayntigs yohr beys der demonstratsye fun di arbeytsloze far der gebayde fun magistrat) ale fun Lomza; Itskhok Golombek (20 y.) fun	**Głos Łomżyński** **Wielki polityczny proces w Łomży** 1=31go, o 10 godzinie rano rozpoczął się w miejscowym sądzie okręgowym proces 52 oskarżonych o przynależność do partii komunistycznej, w tym 50 Żydów i 2 chrześcijan. 20 przyprowadzono z więzienia a pozostali odpowiadali ze stanu wolnego pod kaucją bądź gwarancją. Sprowadzonych z więzienia 20-tu to: Lejb Czapkowski (20 lat), Icchok Cymerman (19 l.), Jakow Goldsztejn (30 l.), Szlome Goldziuk (20 l.), Alter Jabłonka (19 l.), Awigdor Imiak (18 l.), Jakew Pesel (22 l.), Wolf Poniaczek (20 l.) Riwke Poniaczek (29 l.), Menachem Sztikel (20 l.), Ester Zusman (28 l.), Bronisław Szostak (29 l.) (Tenże Szostak został aresztowany najpierw 1-7 tego roku podczas demonstracji bezrobotnych przed budynkiem magistratu) wszyscy z Łomży; Icchok Gołąbek (20 l.) z Piątnicy; Chaim Gołąbek

Pyontnitsa; Khayim Golombek (23 y.), Alter Sokol (18 y.), Mikhal Sokol (a bruder 19 y.), Khayim Zalman Grudzen (20 y.), Yerakhmiel Tishkovski (19 y.) fun Zambrov; Benyamin Varshavtsik (19 y.), Itskhok Varshavtsik (18 y.)- fun Vigodi by Tshervoni Bor. Di dozige ale 20 beshuldigte zenen avekgezetst gevoren hinter di kromen unter der shmire fun politsey, di iberige, vos entferen fun der fray zenen gezesen oyf spetsyele benk in miten gerikhte-zal: dos zenen Khane Ponyatshek (16 y. alt), Rivke Malinovitsh (19 y.), Morits Fihrer (42 y.), Shifre Tsirman (22 y.), ihr shvester Liba Tsirman (19 y.), Itskhok Grushnyevski (28 y.), Morits Garbus (31 y.), Mikhal Horovitsh (52 y.), zayn zuhn Yehoyshue Horovits (25 y.), Yehoyshue Zabludowski (42 y.), Khayim Ahron Volovski (29 y.), Moyshe Kheyn (19 y.), Itskhok Mikhnovski (20 y.), Mendel Borkowski (37 y.), Yoysef Flatoy (21 y.), Anshel Kosovitsh (16 y.), Hersh Levinski (18 y.), Volf Zelig Levinski (28 y.), Leyb Ribitski (19 y.), Moyshe Berkman (26 y.), Yoysef Fridshteyn (26 y.), dentist Shmul Fersht (38 y.), Avrom Ofenberg (40 y.)-ale fun Lomza; Khayim Motel Vierzshba (23 y.) fun Vigodi by Tshervoni Bor; Valenti Bratslavski (31 y.) fun Pyontnitsa, Feyga Fridman (19 y.) un Borukh -Falk Levton (23 y.)- fun Zambrow. 5 beshuldigte zenen antlofen un hoben zikh tsum mishpet nisht geshtelt, dos zenen: Yakev Moyshe Kats (18 y.), Elyezer Okoniewski (18 y.), Avyezer Shlafmits (18 y.), Shimen Slodovitsh (20 y.)- fun Lomza un Khayim Manik (17 y.) fun Kolno. Dos gerikht iz beshtanen fun di rikhter Skarzinski (forzitsender), Patshavski un Yashinski. Di beshuldigung hot unterhalten gehilf-prokuror Krzshiviets, als ferteydiger zenen aroysgetroten: der bakanter advokat Shmiarovski fun Varshe, adv. Tshernikhov (Dniali) fun Vilne, adv. Goldberg un gerikhts-aplikant Pogorzshelski. Als ekspert-iberzetser iz durkh dos gerikht aroysgerufen gevoren der bekanter meshumed Yerzshi Arenshteyn, vi er ruft zikh haynt Yerzshi Arenski, fun Varshe. Als tsveyter ekspert iz	(23 l.), Alter Sokol (18 l.), Michal Sokol (brat 19 l.), Chaim Zalman Grudzień (20 l.), Jerachmiel Tyszkowski (19 l.) z Zambrowa; Beniamin Warszawczyk (19 l.), Icchok Warszawczyk (18 l.) – z Wygody koło Czerwonego Boru. Tych wszystkich 20 oskarżonych osadzono za sklepami pod dozorem policji, pozostali, którzy odpowiadają z wolności siedzą na specjalnych ławach po środku sali sądowej: są to: Chane Poniaczek (16 l.), Rywka Malinowicz (19 l.), Moric Firer (42 l.), Szifre Cyrman (22 l.), jej siostra Liba Cyrman (19 l.), Icchok Gruszniewski (28 l.), Moric Garbus (31 l.), Michal Horowicz (52 l.), jego syn Jhusze Horowicz (25 l.), Jhusze Zabłudowski (42 l.), Chaim Aron Wołowski (29 l.), Mojsze Chejn (19 l.), Icchok Michnowski (20 l.), Mendel Borkowski (37 l.), Jojsef Flatoj (21 l.), Anszel Kosowicz (16 l.), Hersz Lewiński (18 l.), Wolf Zelig Lewiński (28 l.), Lejb Rybicki (19 l.), Mojsze Berkman (26 l.), Jojsef Fridsztejn (26 l.), dentysta Szmul Ferszt (38 l.), Awrom Ofenberg (40 l.) – wszyscy z Łomży; Chaim Motel Wierzba (23 l.) z Wygody koło Czerwonego Boru; Walenty Bracławski (31 l.) z Piątnicy, Fejga Fridman (19 l.)i Boruch-Falk Lewton (23 l.)- z Zambrowa. 5 obwinionych zbiegło i nie stawiło się na rozprawę, są to: Jakew Mojsze Kac (18 l.), Eliezer Okoniewski (18 l.), Awiezer Szlafmyc (18 l.), Szymen Słodowicz (20 l.)- z Łomży i Chaim Manik (17 l.) z Kolna. Sąd ten składa się z sędzi Skarzińskiego (przewodniczący), Patszawskiego i Jaszyńskiego. Oskarzenie podtrzymywał prokurator pomocniczy Krzywiec, jako obrońcy wystąpili: znany adwokat Szmiarowski z Warszawy, adw. Czernichow (Dniały) z Wilna, adw. Goldberg i aplikant sądowy Pogorzelski. Jako tłumacz-ekspert został przez ten sąd powołany znany odstępca od wiary Jerzy Arensztejn , jak zwykł teraz siebie nazywać Jerzy Areński, z Warszawy. Jako drugi ekspert na żądanie obrony dopuszczony został redaktor

oyf`n ferlang fun der ferteydigung tsugelozt gevoren redaktor fun unzer tsaytung Avrom Domovitsh, dan als ekspert in druk-ongelegenhayten- der higer drukeray-eygentimer Kh. Tsitrin. Tsum protses zenen aroysgerufen gevoren 260 eydes, darunter 20 metsad der beshuldigung, tsvishen zey der troyerig berihmter oyf`n Lomzer un Suvalker boden idisher konfident fun der politisher politsey Leyb Lifshits, in Lomze unter psevdonim Khanikovski, in Suvalk als Adam Rinkevitsh.	naszego czasopisma Awrom Domowicz, następnie jako ekspert w dziedzinie komunikatów prasowych- miejscowy właściciel drukarni Ch. Cytryn. Na proces zwołano 260 świadków, w tym 20 ze strony oskarżonych, pomiędzy nimi smutnej sławy na guncie Łomży i Suwałk, żydowski konfident policji politycznej Lejb Lifszic, w Łomży pod pseudonimem Chanikowski, w Suwałkach jako Adam Rynkiewicz.
11 a zeyger, dem 1-31 frih efent rikhter Skarzinski di gerikht ferhandlung. Es vert festgeshtelt, az es fehlen 5 fun di beshuldigte (zeyere nemen hoben mir ongegeben hoyben) un dos gerikht beshlist tsu konfiskiren zeyere koytsyes. Es fangt zikh dan on di protsedur fun festshtelen di personalien fun di beshuldige, derbay erkleren zikh shiler Shlome Goldziuk fun Lomza un Khayim Motel Vierzshba a shmid fun Vigodi bay Tshervoni Bor als konfesyonsloz.	Godzina 11, 1-31-go, rano, postępowanie sądowe otwiera sędzia Skarziński. Zostaje ustalone, że ubyło 5 oskarżonych (ich imiona podaliśmy powyżej) i sąd ten decyduje o konfiskacie ich kaucji. Rozpoczyna się następnie procedura ustalenia personaliów oskarżonych, przy tym tłumaczą się uczeń Szlome Goldziuk z Łomży i Chaim Motel Wierzba kowal z Wygody przy Czerwonym Borze jako bezwyznaniowiec.
Der forshteher fun der efentlikher bashuldigung H. Krzshiviec hot gefodert, az bay di gerikhts-ferhandlungen zolen veren ibergeleyent di akten fun di, velkhe hoben zikh tsum protses nisht geshtelt, er ferruft zikh derbay oyf a paragraf fun rusishen senat.	Przedstawiciel oskarżycielstwa publicznego H. Krzywiec zażądał, aby w toku postępowania sądowego przeczytane zostały akta tych osób, które nie stawiły się na rozprawie, powołuje się on przy tym na paragraf senatu rosyjskiego.
In nomen fun der ferteydigung treten gegen dem energish aroys di adv. Shmiarovski un Goldberg, velkhe ferufendig zikh oyf`n beshlos fun hekhsten Poylishen gerikht, vayzen on, az di erklerungen fun di velkhe hoben zikh nisht geshtelt, hoben far`n eytsem fun protses keyn shum bedaytung un beten dos gerikht, az m`zol zeyere erklerungen nisht lezen.	W imieniu obrony energicznie występują przeciwko temu adwokaci Szmiarowski i Goldberg, którzy powołując się na postanowienie najwyższego polskiego sądu wskazują, że wyjaśnienia tych, którzy się nie stawili nie mają dla rozwiązania procesu zupełnie żadnego znaczenia i proszą sąd niniejszy, aby ich/owych to oświadczeń nie czytać.
Dos gerikht iz maskim mit di oysfirungen fun der ferteydigung un beshtimt di erklerungen fun di obvezende beshuldigte nisht tsu lezen, vi oyb (*błąd w druku,powinno być "oykh"*) nisht oystsufregen zeyere eydes.	Sąd niniejszy zgadza się z wywodami obrony i postanawia nie czytać oświadczeń nieobecnych oskarżonych, jak również nie przesłuchiwać ich świadków.
Di nokhmitog zitsung iz geven gevidmet dem leynen fun beshuldigungs-akt, in velkhen s`vert forgevorfen di beshuldigte anti-melukhishe tetigkayt, vos tsilt aroystsurufen a iberkehrenish fun der eksistirender	Popołudniowe posiedzenie było poświęcone czytaniu aktu oskarżenia, w którym zarzuca

gezelshaftlikher ordnung. Di beshuldigte veren geshtelt in beshuldigungs tsushtand fun art. 102	się winnym działalność antypaństwową, której celem jest sprowokowanie obalenia istniejącego porządku społecznego. Oskarżonych postawiono w stan oskarżenia z art. 102.

Lomzer Shtime	**Głos Łomżyński**
Der beshuldigungs akt enthalt folgende shtrikhen: der eltster viviadovtsa fun der higer politsey Gnatowski hot festgeshtelt, az on der shpits fun K.P.P. (Komunistyczna Paria Polska) iz geshtanen Rivke Ponyatshik un Avigdor Imyak. Mitglider fun der organ. Avyezer Shlafmits, Khane Poniatshek, Itskhok Tsimerman, Khayim Vierzshba, Moyshe Berkman, Yoysef Khodakevitsh, Valenti Bratslavski, Alter Yablonka,Yoysef Fridshteyn, Hersh Levinski, Zelig-Volf Levinski, Liber Mushinski,Yezekhiel Kats, Hipolit Tsvalina, Liba Tsirman, Shlomo Goldzuk, Menakhem Shtikel, Nisn Pyanka, Peysakh Kosovitsh, Shlomo Gordenberg, Ester Zusman, Leyb Ribitski un Itskhok Kheyn.Yakev Goldshteyn hot bekumen dem 25 13-12 fun Ts. K.(*Komitet Centralny*) fun K.P.P. a geheymen tsirkular tsugeshtelt durkh a spetsyeler kuryer mit dem shtempel Ts.K.K.P. untergeshriben T. Rikhman Varshe un sekretar B. Khazanovitsh Lomza, Khazanovitsh zol zayn der pseudonim fun Naymanovitsh. Khayim Manik fun Kolno iz zayn nomen gefinen gevoren in di papiren fun Bialogorski, velkher zitst ob a shtrof fun 6 yor shvere tfise. Manik hot fun zayn zayt oysgegeben: Ester Zusman, Yakev Moyshe Kats un Rivke Ponyatshek. Shlome Goldzshuk unter`n pseudonim”Oliver” flegt keseyder fohren keyn Zambrov als instruktor mit komun. literatur, fun Zambrov keyn Lomza flegt kumen Mikhal Sokol tsu Ester Zusman un zi flegt obshiken tsu Oliver`n. Khayim Monik flegt shtehn in a kontakt mit Rivke Ponyatshik(ekonomke fun kinderheym), Leyb Ribitski, Leyb Shtapkovski(*zapewne błąd w druku powinno być Tshapkowski*), Zelig Levinski, Zelig Leybinger, Avrom un Liba Lakhovitsh, Khane un Mirke Ismakhovitsh.- Der eltster viviadovtsa fun der politsey Yatskovski hot in zayne nokhshpirungen festgeshtelt, az in Lomza gefint zikh der rayon-komitet fun der komun. partey. Tsu di durkh Gnatovsken oysgerekhente nemen git er tsu: Morits Fihrer, Yoysef Rubinshteyn, Yoysef Flatoy,	Akt oskarżenia zawiera następujące sztrychy/punkty: najstarszy wywiadowca miejscowej policji Gnatowski potwierdził, że na szczycie K.P.P. (Komunistyczna Paria Polska) stała Riwke Poniaczyk i Awigdor Imiak. Członkowie organ. Awiezer Szlafmyc, Chane Poniaczek, Icchok Cymerman, Chaim Wierzba, Mojsze Berkman, Jojsef Chodakiewicz, Walenty Bracławski, Alter Jabłonka, Jojsef Fridsztejn, Hersz Lewiński, Zelig -Wolf Lewiński, Liber Muszyński, Jezechiel Kac, Hipolit Cwalina, Liba Cyrman, Szlomo Goldziuk, Menachem Sztikel, Nisan Pianka,Pejsach Kosowicz, Szlomo Gordenberg, Ester Zusman, Lejb Rybicki i Icchok Chejn. Jakew Goldsztejn otrzymał 25-go 13-12 z C.K. (*Komitetu Centralnego*) K.P.P. (*Komunistycznej Partii Polski*) tajny okólnik dostarczony przez specjalnego kuriera ze stemplem C.K.K.P. podpisany T. Richman Warszawa i sekretarz B. Chazanowicz Łomża, Chazanowicz powinno być pseudonimem Najmanowicza. Chaim Manik z Kolna jego imię zostało znalezione w papierach Białogórskiego, który odsiaduje karę 6-ciu lat ciężkiego więzienia. Manik ze swej strony wydał: Ester Zusman, Jakowa Mojsze Kaca i Riwkę Poniaczek, Szlome Goldzszuk pod pseudonimem “Oliwer” zwykł ciągle jeździć do Zambrowa jako instruktor z komun. literaturą, z Zambrowa do Łomży zwykł przybywać Michał Sokoł do Estery Zusman a ona zwykła odsyłać do Oliwera. Chaim Monik pozostawał w kontakcie z Riwką Poniaczyk (ekonomką z domu dziecka), Lejb Rybicki, Lejb Sztapkowski/Czapkowski, Zelig Lewinski, Zelig Lejbinger, Awrom i Liba Lachowicz, Chana i Mirka Ismachowicz. – Najstarszy wywiadowca policji Jackowski w swoich śledztwach potwierdził, że w Łomży znajduje się komitet rejonowy komun. partii. Do nich dodaje on przez Gnatowskiego wyliczone imiona: Moric Firer, Jojsef Rubinsztejn, Jojsef Flatoj, Szimen Słodowicz i Bronisław Szostak, oni wszyscy powinni należeć do komitetu

Shimen Slodovitsh un Bronislav Shostak, zey zolen ale geheren tsum rayon-komitet. Mikhal Sokol hot zikh im moyde geven, az er iz geven der prezes fun der Zambrover yatsheyke, shpeter hot im fertroten Grudzen. Tishkovski hot im dertsehlt, az dem royten shtandar oyfgehangen un di komunistishe proklamatsyes fershpreyt in Zambrow hoben er alayn, Mikhal Sokol, Alter Sokol, Grudzen, Golombek un Fridman Feyga un az di komunistishe literatur flegt brengen fun Lomza Goldzuk (Oliver). Dan eksistirt in Lomza a Yudishe komunistishe partey "Linke Poaley Tsion" velkhe ferbalt(*powinno być raczej farbahalt*) zikh unter`n mantel fun der gez. "ovend kursen". Es geheren tsu zey a erekh 80 perzon, di vikhtigste fun zey: Morits Fihrer (prezes), Shimen Slodovitsh, Yoysef Flatoy, Yoysef Rubinshteyn, Itskhok Golombek, Rivke Malinovitsh, Yakev Goldshteyn, Khane Tsukerman, Leyzer Urvitsh, Kaminska, Yakev Pesel, Tshervonka, Leyzer Okonyevski, Shifre Tsirman, Sore Gringros, Itskhok Arker, Hersh Moyshe Arker, Yerakhmiel Shteygman, Dvoyre Goldshteyn un Sore Kaymanovitsh.- Der pzshodovnik fun der politisher politsey Grela hot nokh festgeshtelt, az in Zambrow un Rutki zenen geven 2 unter-rayon-komiteten, velkhe zenen geven untervarfen dem rayon-komitet in Lomza, als mitglider fun unter-rajon komitet in Zambrow hot er arestirt: Yerakhmiel Tishkovski, Alter un Mikhal Sokol, Khayim Golombek, Feyga Fridman, Shmuel un Hersh Gever, Khayim Grudzen un Falk Levton, tsum rayon-komitet in Lomza zolen oyser di ongegebene durkh Yatskowsken nokh geheren Yhushe Zabludovski un Tsalka Mikhnovski, tsum "Linken Poaley Tsion" geheren nokh Khayim Aron Volovski, Morits Garbus, Mikhal Horovitsh un zayn zuhn Yhushe, Moyshe Kheyn un Mendel Borkovski.-Leyb Lifshits hot tsertsehlt(*powinno być "dertseylt"*) baym oysfarshungs-rikhter az vohnendig 2 yohr in Lomza hot er zikh bekant mit Avrom Itskhok Ofenberg un iz durkh im dergangen zayne khaveyrim: Morits Fihrer, Mendel

rejonowego. Michał Sokoł przyznał się mu, że on był prezesem zambrowskiej jaczejki, później zastąpił go Grudzień. Tyszkowski powiedział mu, że wywieszali czerwony sztandar i szerzyli w Zambrowie odezwy komunistyczne on we własnej osobie, Michał Sokoł, Alter Sokoł, Grudzień, Gołąbek i Fridman Fejga i że komunistyczną literaturę dostarczał z Łomży Goldziuk (Oliwer). Następnie, że istnieje w Łomży żydowska partia komunistyczna "Lewi Robotnicy Syjonu", która skrywa się pod płaszczem tow. "kursów wieczorowych". Należy do niej w przybliżeniu 80 osób, najważniejszymi z nich są: Moric Firer (prezes), Szymon Słodowicz, Jojsef Flatoj, Jojsef Rubinsztejn, Icchok Gołąbek, Riwke Malinowicz, Jakew Goldsztejn, Chane Cukerman, Lejzer Urwicz, Kamińska, Jakew Pesel, Czerwonka, Lejzer Okoniewski, Szifre Cyrman, Sore Gringros, Icchok Arker, Hersz Mojsze Arker, Jerachmiel Sztejgman, Dwojre Goldsztejn i Sore Kajmanowicz.- Przodownik policji politycznej Grela jeszcze potwierdził, że w Zambrowie i Rutkach były 2 pod rejonowe komitety, które były podległe rejonowemu komitetowi w Łomży, jako członkowie pod rejonowego komitetu w Zambrowie zostali przez niego aresztowani: Jerachmiel Tyszkowski, Alter i Michał Sokoł, Chaim Gołąbek, Fejga Fridman, Szmuel i Hersz Gewer, Chaim Grudzień i Falk Lewton, do komitetu rejonowego powinni oprócz wskazanych przez

Jackowskiego jeszcze należeć Jhusze Zabłudowski i Całka Michnowski, do "Lewego Robotnika Syjonu" należą jeszcze Chaim Aron Wołowski, Moric Garbus,Michał Horowicz i jego syn Jhusze, Mojsze Chejn i Mendel Borkowski.-Lejb Lifszyc opowiedział sędziemu śledczemu, że mieszkając 2 lata w Łomży zaznajomił się z Awromem Icchokiem Ofenberg i poprzez niego poznał swoich przyjaciół, są to: Moric Firer, Mendel Borkowski, Szimen Słodowicz, Lejb Czapkowski, Mojsze Berkman, Icchok Chejn, Jakew Pesel, Jakew Goldsztejn, Chaim Gołąbek, Liba Cyrman,

Borkovski, Shimen Slodovitsh, Leyb Tshapkovski, Moyshe Berkman, Itskhok Kheyn, Yakev Pesel, Yakev Goldshteyn, Khayim Golombek, Liba Tsirman, Yhushe Horovitsh, Aron Volovski, Rivke Ponyatshek, Rivke Zilkevitsh, Yakev Kats, Bogushevski un andere. Ofenberg hot im fertroyt az in Lomzer krayz eksistirt a krayz-komitet, velkher teylt zikh oyf 3 rayonen un als prezes fun krayz-komitet iz: dentist Shmuel Fersht, bay vemen in vohnung es kumen for komun. ferzamlungen. Dem 10-26 1925 hot er bemerkt, vi Fihrer geht arayn in der hoyz, vu es vohnt Fersht un glaykh nokh im gehen arayn Kats, Slodovitsh, Rivke Ponyatshek, Rivke Zilkevitsh un and. In lokal fun “Bund” hot er gehert az Ofenberg iz geven in der tsayt fun der invazye a bolshevistisher komisar, geven tetig tsuzamen mit Morits Fihrer, Ofenberg hot im nokh dertsehlt, az berosh fun a komun. komitet in Lomza shteht dr. Sh. Fersht un di mitglider zenen Zabludovski, Rivke Zilkevitsh, Misal Horovitsh, Rivke Malinovitsh, Tsimerman, Josef Krashevski un Arye Pinkhas Kosovitsh shiler fun der geometrisher shule, als sekretar unter`n pseudonim Likhtenovitsh. Tsu eyn rayon-komitet hoben gehert Rivke Ponyatshek (prezes), Yakev Kats technik, Grushnyevski (pseudo ” morzshik”), Itskhok Golombek fun Pyontnitsa, Yhushe Horovitsh, Yakev Goldshteyn, Liba Tsirman, Itskhok Malinovski un Neymovitsh. Tsu a tsveyten rayon-kimitet hoben gehert: Fihrer (prezes), Ofenberg, Borkovski un Ts. Mikhnovski. Tsu a driter rayon-kimitet hoben gehert: shluser Malinovski un shuster Bratslavski. Kuryeren bay der komun. org. zenen geven: Yakev	Jhusze Horowicz, Aron Wołowski, Riwke Poniaczek, Riwke Zilkiewicz, Jakew Kac, Boguszewski i inni. Ofenberg zwierzył mu się, żę w okręgu łomżyńskim egzystuje okręgowy komitet, który dzieli się na 3 rejony i, że prezesem komitetu okręgowego jest: dentysta Szmuel Fersht, u którego w mieszkaniu odbywały się kom. zebrania. 10-26-go 1925 zauważył on jak do domu, w którym mieszka Ferszt wchodzi Firer i zaraz za nim wchodzą do środka Kac, Słodowicz, Riwke Poniaczek, Riwke Zilkiewicz i inni. W lokalu “Bundu” słyszał on, że Ofenberg był w czasie inwazji bolszewickim komisarzem, działał wraz Moricem Firer, Ofenberg mu jeszcze powiedział, że na czele komun. komitetu w Łomży stoi dr Sz. Ferszt a członkami są Zabłudowski, Riwke Zilkiewicz, Misal Horowicz, Riwke Malinowicz, Cymerman, Józef Kraszewski i Arje Pinchas Kosowicz uczeń szkoły geometrycznej, jako sekretarz pod pseudonimem Lichtenowicz. Do jednego komitetu rejonowego należały Riwka Poniaczek (prezes), Jakew Kac technik, Gruszniewski (pseudo “Morzik”), Icchok Gołąbek z Piątnicy, Jhusze Horowicz, Jakew Goldsztejn, Liba Cyrman, Icchok Malinowski i Nejmowicz. Do drugiego komitetu rejonowego przynależeli: Firer (prezes), Ofenberg, Borkowski i C. Michnowski. Do trzeciego komitetu rejonowego przynależeli: ślusarz Malinowski i szewc Bracławski. Kurierami w komun. org. byli: Jakew

strona nr. 5

Lomzer Shtime	**Głos Łomżyński**
Pesel, M. Bergman un Moyshe Kheyn, ongehert tsu a “yatsheyke” hoben: Shifre Tsirman, Yablonovitsh, Shimen Slodovitsh, L. Tshapkovski, Aron Volovski, Nakhman Markevitsh un Aron Marts.- Goldshteyn, Golombek Khayim, Tsirman Liba, Horovitsh Yhushe un Slodovitsh zenen geven fertroyungs -mener fun der komun. partey in Lomza.- Di beshuldigte Mishkovski, Mikhal Sokol, Bprukh Falk Levton, Shloyme Goldzuk, Rivke Ponyatshek, Yakev Kats un Avyezer Shlafmits hoben zikh baym oysfodshung- rikhter moyde geven, shpeter hoben ober Mishkovski, Kats, Sokol, Levton un Goldzuk zeyere erklerungen tsurikgetsoygen. Avigdor Imyak hot baym oysfodshung- rikhter erklert, az er hot gehat gehert tsu der komun. partey iz ober fun ihr aroysgetreten. Dan rekhent oys der beshuldigungs-akt dos bay 18 perzon beys di bay zey gemakhte revizyes gefunene kompromitirende material. Nokh`n iberleynen dem dozigen beshuldigungs-akt tret tsu dos gerikht oystsuheren di beshuldigte, velkhe zenen zikh nisht moyde un erkleren, az zey hoben keyn shum shaykhes nisht mit`n komunizm. Mankhe fun di beshuldigte dagegen dertsehlen far`n gerikht dem gehenem fun layden, dukh velkhen zey zenen durkhgegangen in melukhe tertak baym Narev beys dem arestiren. Zey ertsehlen, mit vos far a ufn di politishe politsey zol hoben oyfgetsvungen di beshuldigte dos untershrayben di protokolen bezundere fiel vegen shlogen, szmiden di hend, araynruken a drang tswishen di fis, gisen vaser in noz- dertsehlt der beshuldigter- Berkman Moyshe. Der ferher fun di bashuldigte iz raykh in interesante momenten: Levton Borukh (fun Zambrov) behersht nisht lakhalutin di poylishe shprakh, er git erklerungen in yidish un der prezes fun yidishen gemeynde-rat h(er). M. Brzshoza vert durkh dem forzitsenden Skarzshinski ferbeten tsu iberzetsen in poylish. Der muziker Volovski derhtseylt, vi azoy er	Pesel, M. Bergman i Mojsze Chejn powiązani z jaczejką byli: Szifre Cyrman, Jabłonowicz, Szimen Słodowicz, L. Czapkowski, Aron Wołowski, Nachman Markiewicz i Aron Marc.- Goldsztejn, Gołąbek Chaim, Cyrman Liba, Horowicz Jhusze i Słodowicz byli mężami zaufania partii kom. w Łomży. – Oskarżeni Myszkowski, Michał Sokoł, Boruch Falk Lewton, Szlojme Goldziuk Riwke Poniaczek, Jakew Kac i Awiezer Szlafmyc przyznali się sędziemu śledczemu, później jednak Myszkowski, Kac, Sokoł, Lewton i Goldziuk swoje oświadczenia wycofali. Awigdor Imiak oświadczył sędziemu śledczemu, że należał on do partii kom., ale z niej wystąpił. Następnie akt oskarżenia wylicza znalezione przy 18 personach w czasie przeprowadzonych u nich rewizji materiały kompromitujące. Po przeczytaniu niniejszego aktu oskarżenia przystępuje sąd niniejszy doprzesłuchania skażonych, którzy się nie przyznają i oświadczają, że żadnych związków z komunizmem nie posiadają. Niektórzy z oskarżonych przeciwnie opowiadają sądowi gehennę cierpienia, przez którą przechodzili w tartaku państwowym przy Narwi w czasie aresztowania. Opowiadają oni, w jaki sposób policja polityczna zmuszała oskarżonych do podpisywania protokołów, szczególnie dużo mówią o biciu, skuwaniu rąk, zapychaniu drąga między nogi, wlewaniu wody do nosa - opowiada oskarżony Berkman Mojsze. Przesłuchanie oskarżonych jest bogate w interesujące momenty: Lewton Boruch (z Zambrowa) nie włada całkowicie mową polską, daje wyjaśnienia w języku jidysz i prezes żydowskiej rady gromadzkiej p(an). M. Brzoza zostaje przez przewodniczącego Skarżyńskiego zaproszony do translacji po polsku. Muzyk

iz arayngetreten frayvilig in poylishen militer, vu er hor zikh ferdint tsu der range fun a plutonovi. Eyner nokh`n anderen vayzen oyf, vi vayt zey hoben nisht keyn shaykhes tsum komunizm. Es fehlt oykh nisht keyn hertslikhen gelekhter oyf`n zal.	Wołowski opowiada, w jaki sposób wstąpił on dobrowolnie do polskiego wojska, gdzie dosłużył się rangi plutonowego. Jeden po drugim wykazują jak dalece nie posiadają oni żadnych powiązań z komunizmem. Także nie brakuje serdecznego śmiechu na sali.
Ot erklert der beshuldigter Ofenberg, az gikher kon men ihm khoshed zayn in a roman mit a meydel, vi in der ongeherigkayt tsu der komunistisher partey, vegen velkher er hot keyn ohnung.	Oto zeznaje oskarżony Ofenberg, że szybciej można go podejrzewać w romansie z panną niż w przynależności do partii komunistycznej, o której to on nie ma żadnego pojęcia.
Nokhn oysheren di beshuldigte tret tsu dos gerikht tsum eydes-ferher.	Po wysłuchaniu oskarżonych sąd przystępuje do przesłuchania świadków.
Der ershter zogt eydes h(er) Antoni Montsinski a soykher fun Varshe, vegen beshuldigten Ofenberg, mit velkhen er hot zikh getrofen in yohr 1921 in Irkutsk, vu er hot zikh bakant mit ihm. Er kon Ofenbergen als zehr a arentlikhen mentshen.	Jako pierwszy przemawia świadek pan Antoni Mąciński handlowiec z Warszawy o oskarżonym Ofenbergu, z którym się spotkał w roku 1921 w Irkucku, gdzie też się z nim zapoznał. Zna on Ofenberga jako bardzo uczciwego człowieka. O tym samym
Vegen dem zelben beshuldigten zogt eydes der redaktor fun organ “Za volnoshtsh” h(er) Tadeush Vyenyava Dlugoshevski velkher iz gefohren mit`n beshuldigten fun Irkutsk keyn Varshe. Er kharakterizirt ihm als apolitishen soykher.	oskarżonym mówi świadek redaktor organu „Za wolność” p. Tadeusz Wieniawa Długoszewski, który podróżował z oskarżonym z Irkucka do Warszawy. Charakteryzuje on go jako apolitycznego handlowca.
Interesant iz oykh dos eydes-zogen fun direktor fun der geometrie-shule h` Henrik Mayer vegen dem 16-yehrigen Anshel Kosovits, zaynem a shiler d`r Henrik Mayer shtelt fest, az der beshuldigter iz eyner fun di yungste shiler in zayn anshtalt, az er hot zikh gefihrt un gelerent gut trots zayne nisht oysergevehnlikhe fehigkayten, mit antimelukhishe un komunistishe tetigkayt zikh keyn mol nisht fernumen, tsvishen zayne shiler zenen bikhlal nisht farhan keyn komunisten.	Ciekawym jest też zeznanie świadczące dyrektora szkoły geometrycznej pana Henryka Majera dotyczące 16- niego Anszela Kosowica, o swym uczniu dr. Henryk Majer stwierdza, że oskarżony jest jednym z najmłodszych uczniów w jego instytucji, który zachowywał się i uczył dobrze mimo jego nie nadzwyczajnych zdolności, antypaństwową i komunistyczną działalnością nigdy się nie zajmował, i że ogólnie rzecz biorąc wśród jego uczniów nie nie ma żadnych komunistów.
Di eydes d`r Markevits un d`r Yatsina zogen eydes vegen der krankayt fun der beshuldigter Liba Tsirman. Dem d`r Yatsina bet der forzitsender fun gerikht festtsushtelen tsi zenen ihm als tfise doktor bekant di falen fun shlogen, vayl tsu ihm hoben zikh dokh gedarft venden di arestirte in tfise. D`r Yatsina erklert, az er hot betrakht di arestirte a por teg nokh`n brengen zey in tfise un az bay eynem hot er yo bemerkt tsvey tseykhens, bay vemen dermont er zikh nisht, s`ken zayn, az bay Berkman Moyshe.	Świadkowie dr. Markewic i dr. Jacyna świadczą odnośnie choroby oskarżonej Liby Cyrman. Dr Jacynę przewodniczący sądu prosi o ustalenie czy są mu jako doktorowi więziennemu znane przypadki pobicia, jako że do niego wszak powinni zwracać się aresztowani w więzieniu. Dr Jacyna zeznaje, że rozpatrywał aresztowanych w dni parę po dostarczeniu ich do więzienia i że u jednego rzeczywiście zauważył dwa znamiona, u którego on nie pamięta, być może u Mojsze Berkmana.

An`algemeyne ferinteresirung hot aroysgerufen dos eydes-zogen vegen der perzon fun ratman Fihrer, dem prezes fun der gezelshaft “Ovend kursen”, eynem fun di shtarkste loyt`n beshuldigungs-akt beshuldigte. Iber der perzon fun h`Fihrer un tsu zayn gunsten zogen zikh aroys: der prezes fun shtodt-rat h` Antoshevits Kazimierzsh, der shtodt-prezident h` Vl. Shviderski, lavnik fun magistrat un prezes fun der Ydisher Gemeynde Fervaltung h` Epshteyn, adv. Rindfleysh (eyner fun di lider fun Kh. D.) in Lomzshe un a sakh andere. Di eydes shtelen fest, az der h` Fihrer iz say als ratman say in privaten un gezelshaftlikhen leben nisht aroysgetreten gegen der hershender ordnung, dagegen hot Fihrer geshtimt tsuzamen mit ale ratmener far`n erteylen birgershaft fun der shtodt Lomza dem ershten biskup fun Lomzshe zayn eks. Romuald Yalbzshikovski, dem yetstigen artsibiskup in Vilne. Dos gerikht hert oys nokh fiel eydes un erklert	Ogólne zainteresowanie wywołało zeznanie odnośnie persony radnego Firera, prezesa towarzystwa “Kursy wieczorowe”, jednego z najbardziej, wedle aktu oskarżenia, winnych. O osobie pana Fihrera i na jego korzyść wypowiadają się: prezes rady miasta pan Antoszewic Kazimierz, prezydent miasta pan Wł(adysław). Świderski, ławnik z magistratu i prezes Kierownictwa Społeczności Żydowskiej pan Epsztejn, adw. Rindflejsz (jeden z liderów Ch. d.) (*zapewne chodzi o Chadecję*) w Łomży i wielu innych. Świadkowie stwierdzają, że pan Fihrer zarówno jako radny jak i w prywatnym i społecznym życiu nie występował przeciwko panującemu porządkowi, wręcz przeciwnie skłaniał się wraz ze wszystkimi radnymi do przydzielenia obywatelstwa miasta Łomży po pierwsze biskupowi z Łomży jego ekscelencji Romualdowi Jałbrzykowskiemu teraźniejszemu arcybiskupowi w Wilnie. Sąd przesłuchuje jeszcze wielu innych świadków i ogłasza

strona nr. 6

Lomzer Shtime	**Głos Łomżyński**
a poyze biz morgen dem 2-1 10 frih. Der tsveyter tog fun protses. Far`n onfangen dem vayterdigen eydes-ferher, beshtimt dos gerikht oyf der foderung fun der ferteydigung un tsushtimung fun prokuror baytsulegen di akten vegen shlogen. Der tsveyter tog fun protses iz geven ingantsen gevidmet dem vayterdigen eydes-ferher. Metsad der ferteydigung, tsvishen zey a sakh kristen. Di eydes driken zikh vi ambesten oys vegen di beshuldigte un shtelen fest zeyer unshuld un loyalitet legabe der melukhe. Di eydes	przerwę do jutra 2-1-go 10 rano. Drugi dzień rozprawy. Przed rozpoczęciem dalszego przesłuchania świadków, sąd decyduje się na wniosek obrony i za przychylnością prokuratora na dołączenie dokumentów dotyczących pobicia. Drugi dzień procesu był całkowicie poświęcony dalszemu przesłuchaniu świadków. Po stronie obrony, wśród nich (*świadków*) wielu chrześcijan. Świadkowie wyrażają się jak najlepiej o oskarżonych i potwierdzają ich niewinność i lojalność w stosunku do państwa.

Konstanti Vishnyevski un Frantsishek Mirski beyde serzshanten fun 33 fusgeher pulk zogen zikh aroys gut iber der perzon fun beshuldigten Volovski, kharakterizirendig im als unparteyishen, loyalen birger velkher iz arayngetroten in militer in der tsayt fun der invazye frayvilig.	Świadkowie Konstanty Wiszniewski i Franciszek Mirski obydwaj sierżanci 33 pułku piechoty wypowiadają się dobrze o personie oskarżonego Wołowskiego, charakteryzując go jako bezpartyjnego, lojalnego obywatela, który wstąpił do wojska w czasie inwazji dobrowolnie.
Interesant iz oykh geven dos eydes zogen fun dem beshuldigtens Goldshteyn`s a kristlikher shokhn. Er dertsehlt, az er iz geven ayngeladen durkh Goldshteynen tsu di tnoim fun zayn shvester. Emitser hot dan ongegeben in der politsey, az es kumt do far a komunistishe ferzamlung un ale gest, zogar eltere Yuden mit groye berd, zenen arobgefihrt gevoren in der politsey, vu m`hot zey obgehalten a gantse nakht. Dos hot gevis geton, meyns der eydes, di hoyz eygentimerin Kubashevska, mit velkher Goldshteyn hot gehat a sikhsukh vegen der dire in velkhe hot im gedroht mit onlernen.	Interesujące było także zeznanie świadka w osobie chrześcijańskiego lokatora oskarżonego Goldsztejna (*świadek jest lokatorem Goldsztejna*). Opowiada on, że był on zaproszony przez Goldsztejna na zaręczyny jego siostry. Ktoś wówczas doniósł policji, że odbywa się tu zebranie komunistyczne i wszyscy goście, nawet sędziwi Żydzi z siwymi brodami zostali przetransportowani na policję, gdzie ich przetrzymywano całą noc. Na pewno dopuściła się tego, uważa świadek, właścicielka domu Kubaszewska, z którą Goldsztejn miał konflikt dotyczący mieszkania, w którym, groziła mu nauczką.
S`geht durkh dem tog a gantse rayhe fun eydes tsvishen zey azelkhe, mit velkhe m`knelt ob lektsyes polityki.	Przewija się w ciągu dnia cała plejada świadków, wśród których są i tacy, z którymi można wkuwać lekcje polityki.
Als “politiker” vert oysgefregt Isroel Markevits, velkher zogt eydes iber di perzonen fun Pesel, Horovitsh (zuhn) un Garbus, az zey geheren tsum “Tsiruey Tsiyon”. Als prezes fun Ts.Ts. vert Isroel Markevits arayngetsoygen in ferher vegen politik, er matert zikh ober in poylish ibertsugeben, vos azoyns “Tsiruey Tsiyon” iz.	Jako “polityk” został odpytany Izrael Markiewicz, który świadczył o personach Pesela, Horowicza (syna) i Garbusa, jako, że należą oni do “Młodzieży Syjonu”. Jako prezes M.S. Izrael Markiewicz zostaje wciągnięty w przesłuchanie odnośnie polityki, ale męczy się on z przedstawieniem po polsku czymże jest ta “Młodzieży Syjonu”.
Di tsveyte lektsye politik kumt baym ferher fun eydes Shvigonski, velkher kon un darf ferrekhent veren tsu di vikhtigste eydes fun protses.	Druga lekcja polityki odbywa się przy przesłuchaniu świadka Szwygońskiego, który może i powinien zostać zaliczony do najważniejszych świadków procesu.
Der eydes, velkher iz der forzitsender fun P.P.S. in Lomzshe entfert daytlikh un klor, az oyf dem Lomzsher boden iz bikhlal nisht farhan keyn komunistishe bevegung, nisht redendig shoyn vegen komiteten un “yatsheykes”.	Świadek, który jest przewodniczącym P.P.S. *(P.Partia Socjal.*) w Łomży odpowiada wyraziście i jasno, że na gruncie łomżyńskim ogólnie nie ma żadnego ruchu komunistycznego, już nie mówiąc o komitetach i “jaczejkach”
An`arbayter bevegung nehmt bay unz in Lomzshe bolt`e formen bloyz in der tsayt fun arbetslozigkayt , erklert h` Shvigonski.	Ruch robotniczy u nas w Łomży przybiera znaczące formy tylko w czasie bezrobocia, wyjaśnia pan Szwygoński.
S`veren nokh oysgehert a sakh eydes, velkhe trogen keyn nayes in protses nisht arayn, der	Jeszcze wielu świadków zostaje wysłuchanych, którzy nie wnoszą w

forzitsender h` Skarzshinski erklert a hafsoke biz morgen dem 2- II 4 n.m., vayl in dem tog falt oys khoge. In driten tog fun protses hot dos gerikht vayter oysgehert di eydes, gerufen metsad der ferteydigung. Di eydes driken keseyder oys di beste meynungen vegen di beshuldigte. In driten tog shvimt aroys oyf`n protses di perzon fun yidishen konfedent als hoypt - held Leyb Lifshits. Vikhtig un interesant iz dos eydes -zogen fun h` Mikhal Srebrovitsh velkher varft a helen sheyn oyf dem dozigen parshoyn. Leyb Lifshits iz-loyt`n eydes-zogen fun h` Srebrovitsh gekumen keyn Lomzshe ende yohr 1925, kedey-vi er hot zikh oysgedrikt - obtsunehmen a khov fun 10.000 rusishe rubl. Der yedes hot zikh ober shpeter dervust, az Leyb Lifshits, velkher iz geven a “makher” fun geld-inyonim oyf der berze un gefihrt in Suvalk a breyten leben, hot tsugenumen bay fershidene perzonen 3000 dolar, mit velkhe er iz entlofen keyn Lomze. Dem eydes iz oykh bekant der fakt, az oyf der provokatsye fun Leyb Lifshits vel Khanikovski vel Adam Rinkievits hot di politsey in Suvalk arestirt 27 perzon, velkhe zenen dernokh mit a kleynem oysnahm freygeshprakhen gevoren. Ven der forzitsender rikhter Skarzshinski fregt baym eydes ayntselheyten fun suvalker protses, shtelt zikh oyf adv. Tshernikhov un bet dos gerikht tsutsulegen tsum lomzsher protses dem urteyl fun suvalker krayz-gerikht. Ihm untershtitsen adv. Shmyarovski un adv. Goldberg. Dos gerikht beshlist trots di opozitsye metsad dem prokuror tsutsulegen di akten fun suvalker protses. A tsveyter eydes h` Naymark dertsehlt, az Leyb Lifshits hot gegesen mitog bay der familye Tsirman, un nisht betsolht-far di mitogen, tsulib vos di froy Tsirman hot im gemakht farvurfen. In 4-ten tog fun protses hot dos gerikht ferendigt teylvayz dem eydes ferher metsad der ferteydigung un iz tsugetreten oystsuforshen di eydes fun der bashuldigung.	rozprawę żadnych nowości, przewodniczący pan Skarżyński oznajmia pauzę do jutra 2 -II 4 po południu, ponieważ w ciągu dnia przypada święto chrześcijańskie. Trzeciego dnia procesu sąd nadal przesłuchiwał świadków, wywołanych ze strony obrony. Świadkowie bezustannie wyrażają najlepsze opinie o oskarżonych. Trzeciego dnia w charakterze głównego bohater procesu wyłania się osoba konfidenta żydowskiego, Lejba Lifszyca. Ważne i ciekawe jest zeznanie pana Michała Srebrowicza, które rzuca piekielny powab na tę mianowicie osobę. Lejb Lifszyc - wedle zeznania pana Srebrowicza przybył do Łomży w końcu roku 1925, by- jak się wyraził- pozbyć się długu 10.000 rubli rosyjskich. Świadek jednak potem się dowiedział, że Lejb Lifszyc, który był “specem” od spraw finansowych na birży/giełdzie i prowadził w Suwałkach dostatnie życie, przyjął od różnych osób 3000 dolarów, z którymi zbiegł do Łomży. Świadkowi jest również znany fakt, że na prowokację Lejba Lifszyca vel Chanikowskiego vel Adama Rynkowskiego policja w Suwałkach aresztowała 27 osób, które następnie, z małym wyjątkiem zostały uwolnione. Gdy sędzia główny Skarżyński pyta świadka o elementy procesu suwalskiego, wstaje adwokat Czernichow i prosi sąd o dołożenie do procesu łomżyńskiego wyroku suwalskiego sądu okręgowego. Wspierają go adw. Szmiarowski i adw. Goldberg. Sąd decyduje mimo opozycji ze strony prokuratora dołożyć akta procesu suwalskiego. Drugi świadek pan Najmark opowiada, że Lejb Lifszyc jadał obiady u rodziny Cyrman, i za nie nie zapłacił, z powodu czego pani Cyrman go wyrzuciła. 4 dnia rozprawy sąd zakończył częściowo przesłuchanie świadków ze strony obrony i przystąpił do wybadania świadków oskarżenia. Świadkowie oskarżenia

Di eydes fun der bashuldigung varfen far di beshuldigte antimelukhishe tetigkayt un ongeherigkayt tsu der komunistisher partey. Zey zenen ober nisht oysgehalten in zeyere taynes, tsumishen zikh untern`n krayts-ferher fun der ferteydigung un vayzen aroys a gor knape kentnish in di ongelegenhayten fun di yudishe parteyen. Der ershter metsad der beshuldigung zogt eydes der	zarzucają oskarżonym działalność antypaństwową i przynależność do partii komunistycznej. Jakkolwiek nie wytrwali w swoich argumentach mieszając się pod przesłuchaniem skrzyżowanym obrony i wykazując zupełnie ograniczoną wiedzę w sprawach partii żydowskich. Jako pierwszy po stronie oskarżenia zeznaje

strona nr. 7

Lomzer Shtime	**Głos Łomżyński**
komendant fun der politsey in Lomzshe h` Zshurovitsh, er dertsehlt vegen der komunistisher bevegung in Lomzsher krayz, vegen kolportazh fun komunistisher literatur, gegenshtelen zikh der makht bay shtayer obtsohl u. d. gl. Ven di ferteydigung fangt on tsu fregen vegen eyntselne perzonen gegen velkhe der h` komendant hot untergeshriben protokolen baym oysfodshungs-rikhter, kon h` Zshurovitsh nisht zogen keyn shum shlekhts gegen di perzonen vi oykh nisht geben keyn erklerungen , varvos er hot azoy eydes-gezogt baym oysfodshungs-rikhter. Der referent fun politisher politsey in Lomzhe (yetst in Grayevo) h` Grela, beveyzt oykh koym tsu zogen etvos konkretes gegen emitsen fun di beshulgigte, dagegen oyf der frage fun prokuror vos far a kharakter es trogen di Tsiruey Tsiyon un Poaley Tsiyon rekhte, entfert er: a oysgeshprakhen antimelukhishen. Mit zayn eydes zogen vert ferendigt der 4-ter tog fun protses. In 5-ten tog fun protses hot dos gerikht vayter oysgehert di eydes metsad der beshuldigung. Di gantse farmitog-zitsung iz geven gevidmet dos oysheren dem troyerig berihmten yidishen konfident Leyb Lifshits. Er dertsehlt, vi azoy er hot zikh kloymersht befreyndet mit gevise beshuldigte un fun zey	komendant policji w Łomży pan Żurowicz, opowiada on o komunistycznym ruchu w okręgu łomżyńskim, o kolportażu komunistycznej literatury, sprzeciwianiu się władzy przy płaceniu podatków i temu podobne. Gdy obrona zaczyna rozpytywać o poszczególne osoby przeciwko którym komendant podpisał protokoły u sędziego śledczego, nie może pan Żurowicz zupełnie niczego złego powiedzieć przeciwko osobom jak również wyjaśnić, dlaczego w ten sposób zeznawał u sędziego śledczego. Referent policji politycznej w Łomży (teraz w Grajewie) pan Grela wydaje się również nie mieć nic konkretnego do powiedzenia przeciwko oskarżonym, przeciwnie na pytanie prokuratora jaki charakter niosą prawicowi Młodzież Syjonu i Robotnicy Syjonu, odpowiada on: otwarcie antypaństwowy. Jego zeznaniem zostaje zakończony 4 ty dzień procesu. Dnia 5-go rozprawy sąd nadal przesłuchiwał świadków po stronie oskarżenia. Całe przedpołudniowe posiedzenie zostało poświęcone przesłuchaniu smutnego znanego żydowskiego konfidenta Lejba

aroysbekumen ale “soydes” fun der komunistisher partey, redt vegen komunistishe “krayz-komiteten” un “yatsheykes” azoy vi fun a bukh aroys. Ven di ferteydigung nehmt ihm unter a krayts ferher oybt er on tsu shtamlen. Bezunders tsugebeygt tsum vand hot ihm adv. Tshernikhov mit der frage, tsi er iz gezesen in oygustover tfise? Lifshits nehmt aroys papirlakh vegen reguliren zayne hovot nokh`n bankrot, dos gerikht heyst ihm tsuriknehmen di dozige. Lifshits elklert derbay, az er dertsehlt dos alts far`n gerikht fun reyn patriotishe gefihlen. Dos gerikht hert oys di agenten fun der politisher politsey h``h Yatskovski un Gnatovski, velkhe zenen oykh nisht umshtand tsu geben der beshuldigung reale un konkrete bevayzen gegen der mehrhayt fun di beshuldigte. Dagegen fun zeyer eydes-zogen dringt aroys, az der “patriot” Leyb Lifshits hot bekumen fun der politisher politsey geld oyf fershidene rayze-hotsaot, hotel un.d.gl. Fraytog in 5-ten tog fun protses iz in gerikht gekumen der bekanter ekspert Yerzshi Orenski, interesant iz geven der disput tsvishen Tshernikhoven un Orensken vegen stil fun der yidisher shprakh baym bevayzen, az Leyb Lifshits hot gefelsht a tsirkular un proklamatsye, un adv. Tshernikhoven hot zikh ayngegeben tsu bevayzen di falshkayt fun di dokumenten. In 6-ten tog fun protses hot dos gerikht oysgefregt dem agent bay der byalistoker politisher politsey h` Nestorowitsh velkher dertsehlt vegen moyde zayn zikh fun beshuldigte Kats Moyshe, Imyak Avigdor un Tishkovski Yerakhmiel. Vos onbelangt Kats`n, velkher hot zikh tsum protses nisht geshtelt, erklert h` Nestorovitsh, az nokh`n fershiten di eygene khaveyrim hot er gevolt veren a konfident bay der politisher politsey. Der agent dertsehlt vayter vi er hot an`eytse gegeben Moyshe Kats er zol far zayne khaveyrim zogen az in politsey bay der oysforshung hot men ihm geshlogen makat retsakh. Adv. Shmyarovski mit a ironishen	Lifszyca. Opowiada on, w jaki sposób jakoby zaprzyjaźnił się z pewnymi oskarżonymi i wydobył z nich wszystkie „sekrety” partii komunistycznej, mówi o komunistycznych “komitetach okręgowych” i “jaczejkach” jakby z książki. Gdy obrona bierze go pod przesłuchanie skrzyżowane zaczyna on się jąkać. Szczególnie przycisnął go do ściany adwokat Czernichow pytaniem, czy siedział on w więzieniu augustowskim? Lifszyc wyjmuje papierki dotyczące regulacji jego długów po bankructwie, sąd nakazuje mu to zabrać z powrotem. Lifszyc wyjaśnia przy tym, że mówi on to wszystko sądowi kierując się czystymi uczuciami patriotycznymi. Sąd wysłuchuje agentów policji politycznej panów Jackowskiego i Gnatowskiego, którzy również nie są w stanie przedstawić oskarżeniu prawdziwych i konkretnych dowodów przeciwko większości oskarżonych. Przeciwnie z ich zeznań wynika, że “patriota” Lejb Lifszyc otrzymał od policji politycznej pieniądze na rozliczne wydatki związane z podróżami, hotelem i tym podobne. Piątek 5-go dnia procesu do sądu przybył znany ekspert Jerzy Oreński, ciekawym był dysput między Czernichowym i Oreńskim odnośnie stylu języka jidysz przy ujawnianiu, że Lejb Lifszyc sfałszował okólnik i proklamację, i adw. Czernichowi udało się udowodnić fałszerstwo dokumentów. W 6-tym dniu procesu sąd wypytywał agenta przy białostockiej policji politycznej pana Nestorowicza, który opowiada o przyznaniu się oskarżonych Kaca Mojsze, Imiak Awigdora i Tyszkowskiego Jerachmiela. Co się tyczy Kaca, który się nie stawił na rozprawę, wyjaśnia pan Nestorowicz, że po wsypaniu własnych towarzyszy chciał on zostać konfidentem przy policji politycznej. Agent opowiada dalej jak dał on poradę Moysze Kacowi by ten powiedział swym towarzyszom, że na policji przy śledztwie pobito go śmiertelnie. Adw. Szmiarowski z ironicznym uśmiechem: Czy sami namówiliście go do krzyczenia o pobiciu na policji? Tak-

shmeykhel: hot ihr ihm alayn ongeredt tsu shrayen vegen shlogen in der politsey? Yo-entfert der agent. Adv. Shmyarovski bet dem forzitsendem ayntsutsiyen dos in protokol. Es veren oysgehert andere fershidene eydes metsad der beshuldigung velkhe trogen keyn nayes in di ferhandlungen nisht arayn. S`veren oysgefregt fershidene politsyantn, der leshnik fun Vigoda, velkher zogt zikh grade gut aroys vegen di brider Varshavtshik fun Vigoda, vi oykh di froy Kubashevska, velkhe bemiht zikh tsu fershiten dem beshuldigten Goldshteyn, az bay im in shtub flegen farkumen fershidene ferzamlungen, mit dem vert der eydes-ferher metsad der beshuldigung geshlosen.	odpowiada agent. Adw. Szmiarowski prosi przewodniczącego o wciągnięcie tego do protokołu. Zostają przesłuchani inni rozliczni świadkowie po stronie oskarżenia, którzy niczego nowego nie wnoszą w postępowanie. Zostają wypytani różni policjanci, leśnik z Wygody, który wypowiada się właściwie dobrze o braciach Warszawczyk z Wygody, jak również pani Kubaszewska, która stara się wsypać oskarżonego Goldsztejna, jakoby u niego w domu odbywały się różne zebrania, na tym przesłuchanie świadków ze strony oskarżenia zostaje zamknięte.
Dos gerikht tret dan tsu forshen dem material un oysfregen dem ekspert Orenski vegen der betsihung fun di linke “Poaley Tsiyon” tsum komunizm. Di ferteydigung arbayt zehr tikhtig, makht tsu nisht di elklerungen fun ekspert, vayzt oyf az di linke Poaley Tsiyon arbayten in Varsha legal, ruft on di nemen fun Zrubabel, Lev, Buksbaum un ferruft zikh oyf di bikher fun Beltsikovska un Karsha vegen di Yiddishe parteyen. Di nokhmitog zitsung fun 6-ten tog in protses hot dos gerikht gevidmet dos oysheren di letste eydes metsad der ferteydigung. Nokh`n ferendigen dem eydes-ferher vert oysgefregt als ekspert der regaktor fun unzer tsaytung Avrom Domovitsh vegen di linke Poaley Tsiyon, fershidene grupirungen in Tsionizm, di ferheltnishen by der arbaytershaft in Erets Isroel, un dos gerikht shlist di ferhandlungen, beshtimendig oyf zuntog, dem 7-ten tog fun proces, di zitsung oyf a (*nie wpisano godziny*) zeyger nokhmitog. Zuntog nokh 4 a zeyger, der zal iberfult mit di pney fun der higer Poylisher un Yidisher gezelshaft	Sąd przystępuje następnie do zbadania materiału i przesłuchania eksperta Oreńskiego odnośnie stosunku lewych ”Robotników Syjonu” do komunizmu. Obrona pracuje bardzo energicznie, nie zamyka wyjaśnień eksperta, wskazuje, że lewi Robotnicy Syjonu pracują w Warszawie legalnie, nazywa imiona Zrubabel, Lew, Buksbaum i powołuje się na książki Belcykowskiej/Bełczykowskiej i Karsza dotyczące partii żydowskich. Popołudniowe posiedzenie 6-tego dnia procesu sąd poświęcił przesłuchaniu ostatnich świadków ze strony obrony. Po zakończeniu przesłuchania świadków jako ekspert zostaje wypytany redaktor naszej gazety Awrom Domowicz odnośnie lewych Robotników Syjonu, różnorakich zgrupowań w Syjoniźmie, stosunków pomiędzy robotnictwem w Ziemi Izraela i sąd zamyka postępowanie wyznaczając posiedzenie na niedzielę 7-dego dnia procesu, na godzinę(*brak)* po południu. Niedziela po godz.4-ej , sala przepełniona elitą polskich i żydowskich sfer wyższych

Lomzer Shtime	**Głos Łomżyński**
7.20 fangt on der prokuror zayn rede, velkhe doyert sakh hakol 10 minut. Er redt vegen der shedlikhkayt fun komunizm, er git ober nisht keyn shum bevayzen reale in betsug tsu di durkh ihm beshuldigte. Er entzogt zikh fun der beshuldigung fun 15 perzon, far di iberige dagegen fodert er di shtrengste shtrof oyf`n grund fun art. 102 fun shtrof kodeks. Nokh im fangen zikh on di redes fun di ferteydiger. Der ershter redt adv. Tshernikhov fun Vilna, zayn rede doyert genoye tsvey sho. Nokh im redt blos un kurts der gerikhts-aplikant Ponadzelski dan redt gelungen advokat Goldberg. Er redt genoye tsvey sho, nokh zayn rede vert dos gerikhts-ferhandlung opgelegt biz montag 11 in der frih. Montag frih endigt zayn rede adv. Goldberg un s`fangt on der glants fun der Poylisher advokatur metsenas Shmiarovski. Zayn rede doyert fun 12 biz 2 un fun 5 biz 8 in ovend. Zayn rede shtelt mit zikh for a beshuldigung gegen der higer politsay un teylvayz gegen der prokuratur tsulib`n durkhfihren masen-aresten velkhen kosten di frayhayt fun azoy fiel umshuldige menshen dan, ven`s iz gegen zey nisht do keyn shum beshuldigungs-material, oyser di mesirut fun dem Leyb Lifshits velkher hot aza shmutsige fergangenhayt. In algemeyn hot zikh der ferteydigung ayngegeben tsu bevayzen di morale alibi kimat fun ale beshuldigte. Dinstog 12 a zeyger baytog hot dos gerikht ferendigt di ferhandlung fun protses. Di beshuldigte hoben geredt zeyer letsten vort, derbay beshtroft dos gerikht dem beshuldigten Fihrer mit 10 zl far zikh oysdriken nisht pasend iber der perzon fun Leyb Lifshits. Der urteyl vert obgelegt oyf mitvokh 6 ovend. Mitvokh nokh mitog, der drang neben gerikht iz zehr a groyser, umetum a politseyishe shmire.	7.20 prokurator rozpoczyna swą mowę, która trwa całych 10 minut. Mówi on o szkodliwości komunizmu, jakkolwiek nie daje w ogóle żadnych realnych dowodów w odniesieniu do przez niego obwinionych. Wycofuje się on z oskarżenia 15 osób, dla pozostałych przeciwnie żąda on najsurowszych kar na gruncie artykułu 102 kodeksu karnego. Po nim rozpoczynają się przemowy obrońców. Jako pierwszy przemawia adwokat Czernichow z Wilna, jego przemowa trwa dokładnie 2 godziny. Po nim przemawia niewyraźnie i krótko aplikant sądowy Poniedzielski następnie przemawia z sukcesem adwokat Goldberg. Przemawia on dokładnie dwie godziny, po jego przemowie postępowanie sądowe zostają odłożone do poniedziałku 11 rano. Poniedziałek rano kończy swą mowę adwokat Goldberg i rozpoczyna glanc/blask polskiej adwokatury mecenas Szmiarowski. Jego mowa trwa od 12 do 2 i od 5 do 8 wieczór. Jego przemowa przedstawia sobą oskarżenie przeciwko lokalnej policji i częściowo przeciwko prokuraturze z powodu przeprowadzenia masowych aresztów za cenę wolności tak wielu niewinnych ludzi, wówczas gdy nie ma przeciwko nim zupełnie żadnego materiału oskarżeniowego, innego niż doniesienie Lejba Lifszyca, który posiada tak brudną przeszłość. Ogólnie obronie udało się udowodnić moralne alibi prawie wszystkich oskarżonych. Wtorek 12 godzina dnia sąd zakończył postępowanie procesu. Oskarżeni powiedzieli swoje ostatnie słowo, przy tym sąd karze oskarżonego Firera 10-ma zł. za niestosowne wyrażenie się o osobie Leyba Lifszyca. Werdykt jest odłożony na środę 6 wieczór. Środa po południu tłok przy sądzie jest bardzo wielki, wszędzie ochrona policyjna. O 6.10 zostaje przez przewodniczącego sądu

6.10 vert durkh`n forzitsenden fun krayz-gerikht rikhter Skarzinski geleyent der urteyl, loyt velkhen s`veren beshtroft:	okręgowego sędziego Skarzińskiego odczytany werdykt, wedle którego zostają skazani:
fun Lomzshe:	z Łomży:
Goldzuk Shlomo un Ponyatshek Rivke-tsu 5 yohr shvere tfise;	Goldziuk Szlomo i Poniaczek Riwka – do 5-ciu lat ciężkiego więzienia;
Ponyatshek Volf, Ester Zusman un Berkman Moyshe - tsu 4 yohr shvere tfise;	Poniaczek Wolf, Ester Zusman i Berkman Mojsze- do 4-ech lat ciężkiego więzienia;
fun Zambrov:	z Zambrowa:
Khayim Golombek, Alter Sokol, Mikhel Sokol, Khayim Zalman Grudzien, Yerakhmiel Tishkovski-tsu 4 yohr shvere tfise;	Chaim Gołąbek, Alter Sokoł, Michel Sokoł, Chaim Zalman Grudzień, Jerachmiel Tyszkowski – do 4-ech lat ciężkiego więzienia;
Fridman Feyga -2 y. oysbeserungs-hoyz.	Fridman Fejga-2 l. domu poprawczego.
Derbay iz zey ferrekhent gevoren di tsayt fun zitsen in tfise biz dem mishpet. Tsuzamen zenen ferurteylt 11 perzon, di iberige ale befrayt.	Przy tym został im zaliczony czas odsiadki w więzieniu do procesu. Razem ukarano 11 osób, wszystkich pozostałych uwolniono.
Simkhe Sapirshteyn	Symche Sapirsztejn
Tsu ferantvortlikhkayt Dem 2/9 hot dos hige krayz-gerikht aroysgetrogen zayn urteyl in dem groysen politishen protses oyf`n smekh fun velkhen s`zenen fermishpet gevoren far geheren tsu der komunistisher partey sakh hakol 11 perzon, derunter 5 fun Lomza un 6 fun der provints. Ver gedenkt es nisht di troyerige geshikhte fun dozigen protses? In miten yonuar 1926 zenen durkhgefihrt gevoren in Lomza un in der umgegend durkh der politsey masen aresten, es zenen arobgefihrt gevoren in a shtarken vinterdigen frost etlikhe un akhtsig perzon tsum tartak baym Narev un zenen dort ale obgehalten gevoren koydem kol eynige teg biz men hot zey bislekhvayz gebrakht tsum oysforshungs-rikhter, derbay iz ferhilkht gevoren di luft durkh di onklogen metsad mankhe fun di arestirte tsu der	**Do odpowiedzialności** 2/9-go miejscowy sąd okręgowy wyniósł swój wyrok w wielkim procesie politycznym na podstawie jakiego zostało osądzonych za przynależność do partii komunistycznej wszystkiego 11 osób, w tym 5 z Łomży i 6 z prowincji. Któż nie pamięta smutnej historii tego procesu? W połowie stycznia 1926 zostały przeprowadzone w Łomży i w okolicy przez policję masowe areszty. W siarczystym zimowym mrozie zostało przetransportowanych do tartaku przy Narwi około osiemdziesięciu osób. Były tam one przetrzymywane dni parę nim stopniowo dostarczono je do sędzi śledczego. Przy tym zahuczało w powietrzu od skarg ze strony wielu aresztowanych pod adresem prokuratury, kahału żydowskiego i

prokuratur, tsu der yudisher kehile un tsum Yudishen Natsyonal-Rat vegen peynigen in der politishen politsey. A interpelatsye in shtodt-rat, a interpelatsye afile in seym un vetahum kol hair. Geheysen hot es a likwidatsye fun a shtark fertsveygter komunistisher arbayt oyf dem gebit fun der shtodt Lomza un umgegend. Far der antisemitisher prese iz genug geven der fakt, vos tsvishen di etlikhe akhtsig arestirte hoben zikh gefunen bloyz 2 kristen um tsu shtemplen dos poylishe Yudentum als a tseshterenden melukhe fayndlikhen element. Fun di etlikhe akhtsig arestirte zenen 30 befrayt gevoren durkh dem oysforshungs-rikhter bald baym ershten ferher in gantsen fun der beshuldigung, andere zenen aroysgelozt gevoren fun tfise oyf koytsye, oder zeyere protsesen zenen in gancen skasirt gevoren, nokhdem vi zey ho-	Żydowskiej Rady Narodowej odnośnie katowania na policji politycznej. Interpelacja do Rady Miasta, interpelacja nawet do sejmu i do otchłani całego miasta. Zarządzono likwidację mocno rozgałęzionej pracy komunistycznej na terytorium Łomży i okolicy. Dla prasy antysemickiej wystarczył fakt, że wśród około osiemdziesięciu aresztowanych znalazło się tylko 2 chrześcijan by przypieczętować polskie Judentum jako rujnujący, nienawidzący państwo element. Z tych około osiemdziesięciu aresztowanych 30 zostało zupełnie uwolnionych z oskarżenia przez sędziego śledczego zaraz przy pierwszym przesłuchaniu, innych uwolniono z więzienia za kaucją, bądź zupełnie skasowano procesy

Lomzer Shtime	**Głos Łomżyński**
ben dort obgeshmakht fil monaten. Nokh 13 monaten fizishe un morale layden iz yetst forgekumen der mishpet, oyf der beshuldigungs- bank zenen gezesen 35 perzon fun Lomza un 12 fun der provints, nisht rekhendig di 5, vos hoben zikh tsum mishpet nisht geshtelt. Un vi zeht oys der final fun der gantser drame? Fun di 47 beshuldigte zenen koym 11 onerkent gevoren als shuldig un di iberige zenen fraygeshprakhen gevoren. Fun di 35 lomzer zenen koym 5 onerkent gevoren als shuldig. Um tsu gefinen heyst es 5 shuldige zenen arestirt gevoren etlikhe akhtsig. A morale satisfaktsye hoben di unshuldige gehat, in der ershter raye-15 perzon, fun velkhe der prokuror hot zikh glaykh obgezogt beys der gerikhts-ferhandlung. Oyf eyn prat darf men zikh ober do obshtelen un ot vos: ven di makht muz tsunehmen bay a birger zayn frayhayt un zayn koved un im brengen derbay nokh materyelen shoden, im un zayn familye, fun velkher er iz der eyntsiger shpay*(z)*er, un shpeter shtelt zikh aroys zayn unshuld iz es dokh genug tragish. Un deriber darfn azelkhe falen shtendig nokhgezukht veren, tsi di makht iz do nisht durkh emitsen bevustzinnig arayngefihrt gevoren in a teut. Di makht nehmt tsu di frayhayt fun a birger oyf`n grund fun di ihr tsugeshtelte kompromitirende materialen. Vi iz ober , ven dos material iz gefelsht, oder ven di makht vert durkh emitsen bevustzinnig arayngefihrt in a teut? Dan iz klor, az der material-tsushteler muz tsihen di geherike konsekventsen. Un dem gegebenem fal hot di makht fil geboyt oyf di materyalen un informatsyes, velkhe es hot ihr, der politisher politsey, heyst es, un shpeter dem oysforshungs-rikhter, tsugeshtelt der suvalker Leyb Lifshits, velkher hot do gevaylt eynige monaten. Beys der gerikhts-ferhandlung hot zikh aroysgevizen far gefelsht tsum bayshpil a tsugeshtelten der makht tsirkular	po ich wielomiesięcznej tam udręce. Teraz po 13 miesiącach fizycznych i moralnych cierpień odbył się sąd, na ławie oskarżonych zasiadło 35 osób z Łomży i 12 z prowincji nie licząc 5, które nie stawiły się do procesu. I jak wygląda finał całej tej dramy? Spośród 47 oskarżonych zaledwie 11 uznano za winnych a pozostałych uwolniono. Spośród 35 łomżyniaków zaledwie 5 uznano za winnych. By odnaleźć 5 winnych zostaje aresztowanych około osiemdziesięciu. Moralną satysfakcję mieli niewinni, w pierwszym rzędzie- 15 osób, od których prokurator natychmiast się odżegnał podczas postępowania sądowego. Na jednym szczególe należy się tu jednak zatrzymać a mianowicie: gdy władza musi odebrać obywatelowi jego wolność i jego godność i jeszcze mu nanieść szkody materialne, jemu i jego familji, której jest jedynym żywicielem a potem wykazuje się jego niewinność to jest to wystarczająco tragiczne. I ponadto winny takie przypadki być zawsze badane pod kątem tego, czy władza nie została tu świadomie wprowadzona przez kogoś w błąd. Władza odbiera wolność obywatela na gruncie przedstawionych jej kompromitujących materiałów. Ale co gdy ten materiał jest sfałszowany bądź gdy władza zostaje przez kogoś świadomie wprowadzona w błąd? Wówczas jest jasne, że dostawca materiału musi pociągnąć należne konsekwencje. I dany przypadek władza sowicie zbudowała na materiałach i informacjach wedle rozkazu policji politycznej, i potem sędzi śledczemu melduje się suwalczanin Lejb Lifszyc, który bawił tu parę miesięcy. W czasie postępowania sądowego okazał się być fałszywym, dla przykładu przedstawiony władzy okólnik rzekomo znaleziony u Jakewa Goldsztejna, który mógł zostać

kloymersht gefunen bay Yakev Goldshteyn, velkher hot gekont geshriben veren, vi es hot onerkent der ekspert Orenski, loyt der ortografye durkh a suvalker oder lomzer yuden un nisht durkh varshever, dan hot zikh oykh aroysgevizen als gefelshte kvitungen kloymersht gefinene bay fr``l (froylyan) Liba Tsirman, es darf deriber gerikhtlikh oysgeforsht veren zeyer mekor. Di informatsyes, velkhe Lifshits hot tsugeshtelt der politsey zenen geven dos rov gezoygt fun finger un er iz mit zey kentig oysen geven oder zikh obtsurekhnen far epes, vi tsum bayshpil mit der familye Tsirman, velkher er hot nisht betsohlt far`n esen un velkhe hot im derfar mestame gezidelt, dan mit der familye Kosovitsh, gegen velkher er hot epes oykh gehat rogez, oder er iz gor oysen geven andere tsilen, tsilen fun eygennuts.	napisany, jak to przyznał ekspert Oreński, wedle ortografii, przez Żyda suwalczanina bądź łomżanina a nie przez warszawianina, następnie okazały się fałszywe także pokwitowania rzekomo znalezione przy madam Libie Cyrman, dlatego też powinno zostać sądownie wybadane ich źródło. Informacje, które Lifszyc dostarczył policji były w większości wyssane z palca i widocznie miał taką intencję bądź liczył na coś, jak na przykład z familją Cyrman, której nie zapłacił za jedzenie i która, prawdopodobnie z tej przyczyny złajała go, następnie z rodziną Kosowicz, przeciwko której także miał jakąś złość, albo zmierzał do zupełnie innych celów, celów korzyści własnych.
Di politishe politsey als a melukhe organ far der gezelshaftlikher zikherhayt, tsu velkhen di prokuratur hot tsutroy, meg zayn a bisel forzikhtiger beys es handelt zikh vegen ferfihren protsesen, velkhe zenen ferbunden mit shvere beshuldigungen un tfise -zitsen, zi darf nisht onnehmen als bores geld yediot mit velkhe es kumt tsu ir di oder yene perzon. Zi darf koydem kol bodek zayn di intentsen fun der doziger perzon un der iker ihr moralen vert. Ven zi volt es geton, ven zi volt friher dergangen, ver iz dos der Leybko Lifshits fun Suvalk un vi es zeht oys zayn oyffihrung in zayn privat leben, volt gevis nisht gekont geshehen dos, vos iz geshehn. Di politishe politsey in Lomza volt dan keyn mol in leben nisht beshuldigt in komunizm a zelkhe perzenlikhkayten vi dr. Fersht vos di prokuratur hot glaykh fershtanen az dos iz unmeglikh, un zi hot fun im zogar keyn koytsye nisht ferlangt, nor bloyz a untershrift, az er vet zikh tsushtelen tsum protses, oder tsum bayshpil a zelkhe got di neshome shuldige vi Volovski, Ofenberg, Mikhal Horovitsh, Grushnyevski, Zabludovski, un fil andere, vos a kind in vig kon zey als perzonen, velkhe zenen bikhlal vayt fun yeder gezelshaftlikher arbayt, oder aza Pesel, a deklarirter Tseyrey Siyon iz obgezesen gantse 13monaten umzist. Di politishe	Policja polityczna jako organ państwowy bezpieczeństwa społecznego, do którego prokuratura ma zaufanie, mogłaby wykazać trochę ostrożności w sprawach dotyczących wszczynania procesów, które są związane z cieżkimi obwinieniami i więziennymi odsiadkami, nie powinna przyjmować za pewnik wiedzę, z którą przychodzi do niej ta lub tamta osoba. Powinna ona przede wszystkim sprawdzić intencje danej osoby i co najważniejsze jej wartość moralną. Gdyby to zrobiła, gdyby wcześniej dowiedziała się, kto to taki ten Lejbko Lifszyc z Suwałk i jak się on prowadzi w życiu prywatnym, z pewnością nie zdarzyłoby się to co się zdarzyło. Wówczas policja polityczna w Łomży nigdy w życiu nie obwiniłaby w komuniźmie takich personaży jak doktor Ferszt, co prokuraturze od razu było zrozumiałym, że jest to niemożliwe, i żadnej kaucji od niego nie potrzebowała, a jedynie podpisu, że się stawi na procesie, bądź dla przykładu takowi bogu ducha winni jak Wołowski, Ofenberg, Michał Horowicz, Gruszniewski, Zabłudowski i wielu innych, co dziecku w kołysce wiadomo, że są to osoby ogólnie dalekie od jakichkolwiek działań społecznych, albo taki Pesel, zdeklarowany Młody Syjonu, który

politsey hot do gehandelt tsum groysen bedoyern unfarzikhtig, laykhtgloybig ober der hoypt-helt in der gantser drame iz ohn safek der konfident Leyb Lifshits un er muz unbedingt tsugetsoygen verev tsu gerikhtlikher ferantvortlikhkayt, kedey festtsushtelen, tsi er hot nisht tsugeshtelt der makht tsulib eygennutslikhe tsveken bevustzinnig falshe yedyes, mit velkhe er hot goyrem geven tsu beroyben a gantse rayhe loyale birger zeyer frayhayt, brengendik glaykhtsaytig a materyelen shoden say di dozige birger say der melukhe kase. A. —----------	nadaremnie odsiaduje całych 13 miesięcy. Policja polityczna postąpiła tu niestety nierozważnie i łatwowiernie, ale głównym bohaterem w całym tym dramacie jest niewątpliwie konfident Lejb Lifszyc i musi on bezwarunkowo zostać pociągnięty do odpowiedzialności sądowej celem ustalenia, czy nie przedstawił on władzy dla korzyści własnej świadomie fałszywych informacji, dzięki którym to informacjom doprowadził do pozbawienia wolności całego szeregu lojalnych obywateli, jednocześnie przynosząc szkody materialne tak tym obywatelom jak i kasie państwowej. A. —----------
A nayer komunisten-protses in Lomza. Dem 7-III hot zikh ongefangen in higen krayz-gerikht di ferhandlung fun a nayen komunisten -protses. Es veren beshuldigt in geheren tsu der komunistisher partey 45 perzon fun Ostrov Mazovyetsk, Zarembi-Koshtshelne, Tshizshev un Malkin. Es treten aroys als ferteydiger di varshever advokaten Shmyarovski, Bernzon, Honigvil, Ruf, un Dombrovski. Protim in kunftigen numer.	**Nowy proces komunistów w Łomży** 7-III rozpoczęło się w miejscowym sądzie okręgowym postępowanie nowego procesu komunistów. O przynależność do partii komunistycznej oskarża się 45 osób z Ostrowi Mazowieckiej, Zaręb Kościelnych, Czyżewa i Małkini. W charakterze obrońców występują warszawscy adwokaci Szmiarowski, Bernzon, Honigwil, Ruf i Dąbrowski. Szczegóły w przyszłym numerze.

Lomzer Shtime	**Głos Łomżyński**
Fun higen leben fun shtodt-rat	**Z życia lokalnego** z rady miasta
Der shtodt-rat hot in a lange rayhe zitsungen behandelt dem budzshet- preliminaryum oyf dos yohr 1926 1/4 -1927 1/4 vos onbelangt spetsyele pozitsyes far yudishe anshtalten oyf di gebiten fun bildung un sotsyaler hilf zenen do azelkhe folgende: 1665 zl. a subsidyum far der Talmetoyre (di dozige pozitsye, trots dem vos zi iz a naye, iz beshtetigt gevoren durkh`n plenum ohn debaten); 300 zl far`n benin fun Yudishen Akademishen Hoyz in Varsha; 200 zl far dem Lomzer Yudishen Akademishen Krayz; 400 zl far a unfermeglikhen shiler fun dr Goldlust`s gimnazyum; 9855 zl far hashnahat-yesoymin un kinder heym; 2920 zl far dem moshav zkanim, dos zenen pozitsyes spetsyel yudishe, nisht rekhendig natirlikh a rayhe pozitsyes in der hutsaa oyf bildung un sotsyale hilf, fun velkhe es genisen direkt fun magistrat glaykh Yuden un nisht-Yuden un nisht rekhnendig naturlikh oykh di oysgaben far der oyshaltung fun di algemeyne melukhishe shulen far yudishe kinder, velkhe der magistrat iz mekhiuv tsu trogen loyt dem gezets. Der yudisher shpitol bekumt nisht keyn spetsyele subsidye, nor 4 zl a tog far yeden kranken, velkher vert geheylt oyf`n rekhnung fun der shtodt. Bizher flegt zikh der magistrat noheg zayn, yudishe oreme epidemishe kranke tsu shiken in der obteylung far epidemishe kranke baym yudishen shpitol, dagegen kristlikhe- in barak oyf di forten, velkher vert oysgehalten durkh`n magistrat beshutafut mit`n povyatoven seymik proportsyonel tsu der tsohl kranke fun shtodt un fun povyat. Oyf`n forshlag fun ratm. Domovitsh hot der shtodt-rat beshlosen tsu geben dem kranken di brira,	Rada miasta podczas długiej sesji posiedzeń omawiała budżetowe preliminarium/budżet wstępny na rok 1926 1/4 -1927-1/4 który dotyczył specjalnych pozycji dla instytucji żydowskich w sferach edukacji i pomocy socjalnej z tym co następuje : 1665 zł. subsydium na Talmetojre (1) (pozycja ta, mimo, że jest nowa, została potwierdzona przez plenum bez debat); 300 zł na budynek Żydowskiego Domu Akademickiego w Warszawie; 200 zł dla Łomżyńskiego Żydowskiego Koła Akademickiego; 400 zł dla biednego ucznia gimnazjum dr. Goldlusta; 9855 zł dla porzuconych sierot i dom dziecka; 2920 zł na dom starców, to są pozycje specyficznie żydowskie, nie licząc naturalnie serii pozycji w wydatkach na edukację i pomoc socjalną, z których korzystają bezpośrednio z magistratu jednakowoż Żydzi i nie-Żydzi i nie licząc naturalnie również wydatków na utrzymanie powszechnych szkół państwowych dla dzieci żydowskich, które magistrat zobowiązany jest ponosić zgodnie z prawem. Szpital żydowski nie otrzymuje żadnych specjalnych subsydiów, tylko 4 zł dziennie na każdego pacjenta, który zostaje leczony na koszt miasta. Dotychczas magistrat zwykł żydowskich biednych pacjentów epidemicznych wysyłać do oddziału dla chorych epidemicznie przy szpitalu żydowskim, w przeciwieństwie do chrześcijańskich – do baraku na fortach, który jest utrzymywany przez magistrat w partnerstwie z sejmikiem powiatowym proporcjonalnie do ilości chorych z miasta i powiatu. Na wniosek radnego Domowicza rada miejska postanowiła dać choremu wybór, w którym szpitalu chce się leczyć.

in velkhen shpitol er vil zikh heylen. Ratm. dr. Karbowski hot gefodert, az der magistrat zol tsohlen dem yudishen shpitol far di ambulatorishe kranke tsu 40 gr. a vizit oyf`n grund fun tsugeshtelte berikhten, oyfveyzendig, az men kon nisht bemihen dem kranken tsulib 40 groshen tsu kumen friher in magistrat nokh a cetel, der magistrat ober iz gegen dem forshlag un er falt a durkh. Ratm. Domovitsh ferlangt a subvents far der filantropisher sektsye bay der yudisher kehile-fervaltung shilde-	Radny dr. Karbowski wysunął żądanie, że magistrat powinien zapłacić szpitalowi żydowskiemu za chorych ambulatoryjnie do 40 gr. za wizytę na podstawie przedstawionych sprawozdań, wykazując, że nie można obciążać chorego by dla 40 groszy przychodził wcześniej do magistratu po pokwitowanie, ale magistrat jest przeciwny wnioskowi i on (*wniosek*) odpada. Radny Domowicz domaga się subwencji dla sekcji filantropicznej przy zarządzie kahału żydowskiego odlustro-

1Talmetojre : cheder kahalny, tradycyjna, żydowska szkoła początkowa dla biednych dzieci.

Lomzer Shtime	**Głos Łomżyński**
rndik di noyt vos hersht oyf der yudisher gas, fun velkher der magistrat hot nisht keyn ohnung, vayl di dozige laydende kumen nisht tsum magistrat mit avantures. Er fodert oykh a entshprekhende halvaa far der yudisher ohn-protsentiger Gamilut Khasadim Kase. Der prezident zogt zikh aroys gegen ershten forshlog, untershtraykhendig, az in budzshet iz faran a sume fun 5000 zl oyf dringende hilf far noytlaydene un der magistrat makht derbay nisht keyn untersheyd tsvishen birger fun der oder yener natsyonalitet, zol der oreman visen, az er bekumt di untershtitsung fun magistrat un nisht fun dem oder yener anshtalt. Vos onbelangt dem forshlag vegen	wując biedę, która panuje na ulicy żydowskiej, o której magistrat nie ma pojęcia, ponieważ ci biedni nie przychodzą do magistratu z awanturami. Żąda on też odpowiednich pożyczek na żydowską bezprocentową Kasę Gamilut Chasadim (1). Prezydent wypowiada się przeciwko wnioskowi pierwszemu, podkreślając, że w budżecie znajduje się suma 5000 zł na pilną pomoc potrzebującym i magistrat nie tworzy przy tym żadnej różnicy pomiędzy obywatelami jednej lub drugiej nacji, niech biedak wie, że otrzymuje wsparcie z magistratu a nie od tej czy innej instytucji. Co się zaś tyczy wniosku o pożyczkę dla Kasy Gamilut Chasadim prezydent radzi wnioskodawcy przedłożenie go na inne posiedzenie poza budżetem, ponieważ żadne

a halvaa far der Gamilut Khasadim Kase rat der prezident dem forshlog-geber im arayntsutrogen oyf an`ander oyserhalb dem budzshet, vayl keyn haluot kenen formel in budzshet nisht figuriren. Ratm. Domovitsh ferteydigt vider zayn ershten forshlag, dagegen benugea halvaa iz er maskim tsu der kontseptsye fun prezident. Der forshlag vegen a subvents far der filantropisher sektsye bay der kehile vert obgevarfen. Ratm. Mark ferlangt a gresere subsidye far di yesoymim-anshtalten. Der prezident erklert, az oyb der magistrat zol darfen deken di gantse oyshaltung fun di yesoymim darf im dinen dos rekht fun kontrol, der iker heyst es, di kinder darfen veren ongenumen nor oyf a tsemel fun magistrat un nor a zelkhe velkhes di shtodt iz mekhuyav oystsuhalten loyt di beshtimungen fun gezets. Ratm Branski gefint, az zolen di yudishe yesoymim anshtalten ibergehen in reshut fun der shtodt-fervaltung, dan velen zey bekumen di fule oyshaltung. Ratm. Domovitsh betant, az aza shtandpunkt iz far di interesen fun der shtodt-kase a shedlikher, varum ven es volten nisht eksistirt di gezelshaftlikhe anshtalten velkhe bemihen zikh tsu shafen far zey geld mitlen fun fershidene kvelen mit libe un ibergebenhayt, tsu der zakh, volt bay unz nisht geklekt keyn 5 fakhiger budzshet. Er untershtitst dem forshlag fun ratm. Mark mit a geviser oysbeserung. Der forshlag falt ober durkh. Tsum sholem, nokhdem vi der budzshet in zayne eyntselne pozitsyes iz ongenumen gevoren, hot der forzitsender geshtelt unter a debate dem gantsen konpleks fun di virtshafts-inyonim fun shtodt. Ratm. Gayst vayzt on oyf a gantse rayhe ojsbeserungen, velkhe darfen gemakht veren, er redt derbay vegen der noytigkayt fun a subsidyum far`n	pożyczki nie mogą formalnie w budżecie figurować. Radny Domowicz ponownie broni swego pierwszego wniosku, w przeciwieństwie, jeśli chodzi o pożyczkę zgadza się on z koncepcją prezydenta. Wniosek odnośnie subwencji dla sekcji filantropijnej przy kahale zostaje odrzucony. Radny Mark domaga się większych subsydiów instytucjom dla sierot. Prezydent tłumaczy, że jeśli magistrat będzie musiał pokryć całe utrzymanie sierot musi służyć mu prawo do kontroli, konkretnie znaczy to, dzieci powinny być przyjmowane tylko za pokwitowaniem z magistratu i tylko takie, których miasto jest zobowiązane utrzymywać, zgodnie z postanowieniami prawa. Radny Brański twierdzi, że powinny instytucje sierot żydowskich przejść w sieć zarządu miasta, wówczas otrzymają oni pełne utrzymanie. Radny Domowicz argumentuje, że taki punkt widzenia jest dla interesów kasy miejskiej szkodliwy, ponieważ gdyby nie istniały instytucje społeczne, które starają się pozyskiwać dla nich środki pieniężne z różnych źródeł z miłością i oddaniem, do sprawy, nie dostatecznym byłby u nas żaden 5 krotny budżet. Wspiera on wniosek radnego Marka z pewną poprawką. Jednak wniosek przepada. Na zgodę, po tym jak budżet w jego poszczególnych pozycjach został przyjęty, przewodniczący postawił pod debatę cały kompleks spraw gospodarczych miasta. Radny Gajst wskazuje na cały szereg poprawek, które powinny być dokonane, mówi on przy tym o niezbędności subsydium dla

Lomzer Shtime	**Głos Łomżyński**
yudishen shpitol, a untershtitsung far a yudishe fakh-shul, velkhe halt baym geshafen veren, ratsyonelere yesoymim-ferzorgung un azv. ratm. Khrinyevitsh git tsu benugea der arbaytslozigkayt, velkhe iz kimat in gantsen nisht berikzikhtigt gevoren. Azoy vi es zenen nokh ayngeflosen petitsyes fun fershidene institutsyes vegen subsidyes beshlist der shtodt-rat tsuzamen mit di aroysgezogte dezideraten zey ibertsushiken in der budzshet-komisye, velkhe zol eventuel tsushtelen a tsugob-budzshet.- Der sakhakal fun budzshet betreft 768,402,28 zl der fun betrefen di pozitsyes oyf bildung, gezundhayts-vezen un sotsyale hilf gantse 311,082.72 zl. dos heyst hekher 40%.	szpitala żydowskiego, o wsparciu żydowskiej szkoły zawodowej, która jest tworzona, racjonalnym zabezpieczeniu sierot a radny Chryniewicz dodaje odnośnie bezrobocia, które zostało prawie całkowicie zignorowane. W związku z tym, że jeszcze wpłynęły petycje od różnych instytucji odnośnie subsydiów rada miasta postanawia wraz z wygłoszonymi dezyderatami przesłać je *(petycje)* do komisji budżetowej, która powinna ewentualnie przedstawić budżet dodatkowy. - Bilans budżetu sięga 768,402,28 zł z tego pozycje na edukację, dziedzinę zdrowia i pomoc społeczną osiągają wszystkiego 311,082.72 zl. to znaczy powyżej 40%
Trots dem der budzshet iz shoyn ferendigt, vet nokh ober di budzshet- komisje, vi gezogt, hoben tsu betrakhten a tsugob-budzshet, velkher vet shpeter vider aroyfgegeben vern oyf`n plenum. Men darf deriber bemerken, az di yudishe ratmener fehlt oft konkrete materyalen, ven zey vilen oyspueln subsidyes far der oder yener yidisher institutsye. Shuldig in dem zenen di institutsyes alayn, velkhe darfen, ven zey fodern subsidyes fun magistrat, tsurufen di yudishe ratmener koydem kol oyf a beratung un zey di fereltnisen alzaytig klor makhen. Der prezes fun Hashgakhat-Yesoymim h`Bzshoza hot es yetst geton benuga a subsidyum far a yudishe handverker-shule un es unterligt nisht keyn sofek, az aza subsidyum vet gern gegeben veren. Es iz kedey tsu bemerken, az di yudishe ratmener betokham di ratmener fun der hand-verker-	Mimo, że budżet jest już ukończony komisja budżetowa, jak wspomniano, będzie jeszcze rozważać budżet dodatkowy, który później zostanie przedstawiony ponownie na plenum. Ponadto należy zauważyć, że radnym żydowskim często brakuje konkretnych materiałów, gdy chcą wypracować subsydia na tą czy tamtą instytucję żydowską. Winę za to ponoszą same instytucje, które przede wszystkim powinny, jeśli potrzebują subsydiów z magistratu, zwołać żydowskich radnych na naradę a oni wszechstronnie stosunki i warunki wyjaśnią. Prezes Nadzoru Sierot pan Brzoza zrobił to teraz w sprawie subsydium dla żydowskiej szkoły rzemieślniczej i nie podlega to wątpliwości, że takowe subsydium z ochotą zostanie udzielone. Warto zauważyć, że żydowscy radni, pomiędzy nimi radni z listy rzemieślników, nie posiadali żadnych informacji odnośnie

liste, hoben nisht gehat keyn informatsyes vegen der tsugob-bildungs-shule far handverker-terminatoren, oyf der oyshaltung fun velkher di shtodt kase git oys hekher 10,000 zl. yehrlikh, tsi un vifil es lernen dort oykh yudishe terminatoren un oyb a zelkhe zenen dort faran venig, trots dem vos di maysters muzen oh`n shiken zeyere terminatoren loyt`n gezets, to in vos beshteht di sava. Nokh a bemerkung darf gemakht veren: bay di ferhandlungen iber dem shul-budzshet un dem budzshet far gezeltshaftlikhen shuts zenen geven anvezend bloyz 5 yidishe ratmener.	dodatkowej placówki edukacyjnej dla terminujących rzemieślników, na utrzymanie której kasa miejska wydaje ponad 10,000 zł. rocznie, czy i ilu uczy się tam też żydowskich terminujących i jeśli takowych jest tam niewielu, pomimo faktu, że mistrzowie muszą wysłać swoich terminatorów zgodnie z prawem, które zatwierdza rada. Należy zrobić jeszcze jedną uwagę: przy negocjacjach na ten temat budżetu szkolnego i ochrony socjalnej było obecnych jedynie 5 radnych żydowskich.